

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis franco per post
 binnenland bij vooruitbetaling . f 2.00
 Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
 Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
 Men abonneert zich voor minstens zes maanden
 ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . f 0.10
 Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
 » » » 1000 » . - 0.08
 » » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populair kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie” en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, Voorzitter der Redactiecommissie, 7a Heerengracht, of den Secretaris, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., 43 Conradkade, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haagpoort 4, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
 Het verspreiden van populair kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's Jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50). Zij die f 5 of meer contrubueeren of een gift in één's schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan allen wordt gratis het Weekblad toegezonden.
 Om lid te worden vulle men onderstaand formulier in, en zende het aan het bureau der Vereeniging, Heerengracht 4 Den Haag.

De ondergeteekende
 wonende te _____ wenscht
 donateur-trice te worden der Vereeniging „Oost en West” tegen een jaarlijksche contributie van
 f _____ den 1902

Handteekening:
 Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Voor den noodlijdenden Javanen. — De beste Waarborg tegen den B. V. — Java's economische toestand. — Weekoverzicht. — Oost-Indische Berichten. — Siam als voorbeeld. — West-Indische Berichten. — Moederland en Koloniën. — Van Kol's reis naar Indië en de volksvergadering te Tondano. — Bijlagen van het Jaarverslag. — Correspondentie. — Boekaankondiging. — Voornaamste inhoud van Nederl. Tijdschriften voor Oost- en West-Indië. — Mail.

Voor den noodlijdenden Javanen.

De laatste maal, dat wij de toezending van eene gift hadden te vermelden, was in ons nummer 21, van 7 Augustus j.l. wij sloten toen met een restant in kas van f 43.11
 In de afgelopen week zijn weder twee vrij belangrijke giften bij ons ingekomen:
 Van de afdeling Rotterdam . . . . . - 162.00
 Van C. W. Pantekook Sergeant van het O-Indische leger, namens een aantal leerlingen van den Hoofdcursus te Kampen. 34.52
 Totaal f 239.63

Zijn wij verheugd, dat men onze arme Javanen niet vergeet, vooral de gift uit Kampen is voor ons van veel waarde, omdat ze komt van jonge mannen, zeker niet ruim met aardsche goederen gezegend, maar die hun penninge afstonden, omdat ze door de ondervinding overtuigd zijn geworden welk een goed werk zij er mee doen.

Want al is het dadelijk gevaar voor totaal gebrek aan voedsel op midden-Java thans tijdelijk minder, er zal nog voortdurend geld noodig zijn om de liefdadige instellingen in stand te houden, die tot leniging der grootte ellende onder een deel der bevolking op verschillende plaatsen zijn in 't leven geroepen. Zij, die dus, zoals een der Amsterdamsche bladen dit indertijd zóó juist heeft uitgedrukt, dat wij het nog eens hier herhalen, bij het geven van wat zij missen kunnen, inzien, dat een dubbeltje uit twee stuivers bestaat, zullen naar wij hopen den Javanen niet vergeten!

De beste Waarborg tegen den B. V.

De quaestie der bondgenootschappen, die Nederland zou kunnen sluiten, zoowel om veiligheid en voorspoed van eigen land te bevorderen, als om een waarborg te krijgen voor het behoud der koloniën, is in de Nederlandsche pers nog steeds aan de orde. In een, in drie deelen gesplitst artikel in het „Algemeen Handelsblad”, waarvan het slot voorkomt in het tweede avondblad van 15 Augustus j.l., werd ze behandeld door den heer L. Simons, naar wij meenen de vroegere redacteur van wijlen „Hollandia”. Werden in genoemd weekchrift de belangen van den Indischen inlander steeds met warmte bepleit, ook nu schaarde de heer S. zich aan den kant van hen, die in de genegenheid van den inboorling, voor ons den besten waarborg zien voor het met goed gevolg betwisten van het bezit onzer koloniën aan den een of anderen begeerigen indringer. Hij doet dit in de volgende bewoordingen:

„Onze Oost zou ik willen zeggen, is voor ons onverleesbaar van het oogeblik, waarop we den ingeborenen zullen hebben doen zien, dat hun belang het onze is,

en waarop we met inspanning van onze hoogste krachten, met opofferingen, die hier ons niet zullen verarmen, maar verrijken, land en volk zullen hebben opgewerkt tot de welvaart, die zij allereerst behoeven.

Java alleen heeft meer dan 28 miljoen inwoners. Als die één gevoelen met ons; als die weten, dat geen andere vreemde macht ze eerlijker, rechtvaardiger en bekwaamer zou kunnen leiden dan wij. Als die tot zooveel beschaving (geen Europeesche noodzakelijk, maar Indische, door onze taal en onze beschaving met die van heel de wereld in verband) zijn gebracht en zooveel welvaart genieten, dat dit alles te behouden, hun zelf een strijd waard is. Als dan de inboorlingen met en onder leiding van Nederlanders strijdvastig bleken tegen elke andere macht, denkt men dan, dat waarlijk zulk een andere macht een onderwerping van deze miljoenen zoo lichtelijk zou gaan beproeven?

Ook de militaire zekerheid van onzen Oost ligt in de sociaal-economische politiek, die wij daar toepassen.

Mede hierom:
 Hoe hooger de welvaart der miljoenen onder ons bestuur daar zou stijgen, des te sterker koopkracht zouden zij oefenen op de wereldmarkt. Des te grooter belang krijgen dus alle handeldrijvende en producerende natien er bij, dat die landen bleven onder een bestuur, dat zeker niet zou beproeven er een muur van protectie om eigen bevoordeeling rond te bouwen. Bijkans iedere andere mogendheid, ook Engeland tegenwoordig, zou dit beproeven. En dus, zouden dan zelfs de Ver. Staten van Noord-Amerika, wier invloed op de wereldpolitiek moet toenemen, belang hebben bij het handhaven van onze leiding in Insulinde.

Door kloek toegepaste irrigatie.
 Door opwekking van ouden handenarbeid en kunstvaardigheid.

Door bewaking van den inlander in het bebouwen van zijn land, met openstelling van goedkoop credit.

Door aanleg van verkeerswegen, spoor en tram.

Door flinke Staatsexploitatie der mijnen.

Door deze en dergelijke maatregelen, samen met een versterking van de zelfstandigheid van allen, die daarvoor in Indië rijp zijn.

Door Indië een flink credit (bijv. van ca. f 100 miljoen) te openen en zoolang het land moeite heeft rente en aflossing zelf te betalen, deze voor zoover noodig voor onze rekening te nemen.

Door dergelijk zelfopofferend werken, dat voor ons een prikkel zal wezen, waar elk steunen op anderen door allianties een verdooving zou blijken, zullen wij nog in staat zijn onze moeie kolonies te behouden tegen inderheid. Tot hemel de tijd van kolonieshouden een natuurlijk einde nemen zal.”

Wij hebben dien ganschen gedachtengang geheel met de woorden van den schrijver overgenomen, omdat hij in de hoofdzaken overeenkomt met hetgeen wij, toen er over een verbond met een of meer der machtige Europeesche staten moest worden geoordeeld, in ons nummer van 10 Juli j.l. hebben te kennen gegeven.

In het „Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië” heeft de heer O. van Berestegin gezegd, dat ons advies hem niet bijster praktisch voorkomt. „Wij leven tegenwoordig snel”, zoo was zijne meening, „en wij zouden onze Koloniën wel eens kunnen verliezen, vóór dat genoemde vaste overtuiging” bij de landzaten „flink wortel had geschoten.”

Wij beginnen met de opmerking te maken, dat ons advies hier staat tegenover dat eener alliantie, die door ons doodevendig pernicieus wordt geacht, maar dat wij daarenboven een eigen flinke verdediging van Indië, bij name van Java, mits men den guerilla toepast, lang niet hopeloos vinden. Met de hulp van den landzaat worden onze kansen echter oneindig beter en om die reden is eene waarschuwing aan het adres van hen, die op het zoo spoedig mogelijk doen wortel schieten des Inlanders overtuiging directen invloed kunnen uitoefenen, uitstekend op hare plaats.

Wij zijn het volkomen met den heer v. B. eens, dat er geen tijd te verliezen is.

Flinke maatregelen moeten zoo spoedig mogelijk de zekerheid geven, dat het Nederland ernst is met het in praktijk brengen van radicale verbeteringen, en de behandeling, zoowel van de eerstvolgende Indische begrooting, als van het oost door „Oost en West” mee aangeboden irrigatiekwest zollen voor onze Volksvertegenwoordigers de aanleiding kunnen zijn om te doen blijken, dat het heel der Inlandsche bevolking ook bij hen in de eerste plaats telt en op den voorgrond staat.

De overtuiging, die er toe leiden moet om van onze overheerschten trouwe bondgenooten te maken in den eventueel krijg voor hun eigen belang, zal dan spoedig genoeg een feit worden. Daartoe zal het niet noodig zijn, dat zij reeds in het land van belofte, door den heer Simons beschreven, zijn aangekomen. Reeds het inslaan van den breeden weg, die er heen voert, zal genoeg invloed uitoefenen.

«Door Indië een flink credit (b. v. van ca.

«f 100 miljoen) te openen en, zoolang het land moeite heeft rente en aflossing zelf te betalen, «deze voor zoover noodig, voor onze rekening «te nemen.»

Hoe jammer, dat Oost-Indië geen Zuid-Afrika is en de steeds verarmende Javanen geen Transvalers of Oranjevrijstaters!

In een onzer groote dagbladen lezen wij, dat door de Nederlandsche Vereenigingen en Comité's te zamen voor de noodlijdenden door den Z. Afrikaansche oorlog ruim 2 miljoen gulden werd bijeen geroepen, aan de Boeren gegeven.

«Een mooi bedrag laat het blad er op volgen, «maar dat thans minstens verdubbeld moet «worden, willen wij iets van betekenis in Zuid-«Afrika kunnen doen!»

Nog ruim 2 miljoen gulden dus voor het stamverwante volk, dat niet meer in oorlogsnod is en waarvan de armen zeker, niet armer zijn dan het gros der Javanen!

En daartegenover ongeveer f 20000, met veel moeite bij elkaar gebracht voor van ellende en ziekte uitterende Inlanders, die voor een groot deel ruim 300 jaren lang onze trouwe vrienden en onderdanen waren, zoowel als voor de onverzorgde weezen, door de reeds gevallen slachtoffers achtergelaten, die thans door een Emmerick en anderen, met de door particuliere weldadigheid bij elkander gebrachte luttel gelden, hederlijk worden verpleegd en verzorgd.

Hoopvol stemt die vergelijking ons niet.

Java's economische toestand.

In ons hoofdartikel hebben wij de meening uitgesproken, dat de armste Transvalers of Oranjevrijstaters zeker niet armer zijn, dan het gros der Javanen. Dat dit geen rethorische figuur is, maar de koude werkelijkheid, willen wij hieronder opnieuw aantoonen en ook ditmaal, zooals wij het meestal deden, uit officiële gegevens.

In „De Amsterdamer” van 10 August. j.l. komt met denzelfden titel, als wij hierboven hebben geschreven, een ingezonden stuk uit den Haag voor, waarin het jongste jaarverslag van den president der Javasche bank, den heer I. Rijsenbach, wordt in beschouwing genomen.

Wij zijn zoo vrij daaruit enkele stukken over te nemen, die ons tot betoog zullen dienen:

„Het is — aldus de verslaggever — een in algemeenen zin voor Nederlandsch Oost-Indië niet eens opgediepen jaar geweest, waarover het verslag loopt.

Waar toch in onze kolonie, welker hartader de landbouw is, misoogst van het hoofdvoedingsmiddel de bevolking hier en daar op de grens van hongersnood bracht, en dit samen met lage prijzen voor de meeste uitvoerproducten en met epidemische ziekten, die een groote sterfte veroorzaakten, is het duidelijk, dat de welvaart niet kon toenemen en slechts de hoop op betere tijden de beproefden kon staande houden.”

In dezen passus is geen woord, dat doet denken aan effectbejag. Daar „op de kleuren van hongersnood” moeten zeer ruim genomen worden, ruimer dan het gewone spraakgebruik het wil.

Doel van het verslag is dan ook niet een beroep te doen op het nationaal gevoel ten behoeve van de miljoenen Javanen, die ten proef zijn aan honger en ziekten, — zelf niet om de middelen aan te geven tot leniging van den nood, waarin de suikerindustrie verkeert; doch om den aandeelhouders duidelijk te maken, waarom de Bank niet in staat is een nog hooger dividend uit te keeren. De bloei van Indië's grootste geldinstituut houdt toch zeer nauw verband met den economischen toestand der bevolking van Java; de vermelding daarvan kon dus niet achterwege blijven in dit jaarverslag.”

Nadat de heer R. daarop heeft gewezen op de afschaffing der invoerrechten op koffie en indigo en op de suikerconferentie te Brussel, waarvan echter de mogelijke gunstige gevolgen zich eerst later zullen doen gevoelen, vervolgt hij:

„Doch zelfs aannemende, dat alles zich ten beste schikken zal, dan nog kan alleen gezegd worden, dat wij een overgangsjaar hebben doorgemaakt waarop — wij onderstrepen — «waarschijnlijk nog meerdere, irragenoeg gelijksoortige zullen moeten volgen.»

Indien iemand het recht heeft in deze voorspellingen te doen, dan is het zeker een president van de Javasche Bank, wiens onderhebbende instelling aangemerkt mag worden als de pols, wier kloppingen den toestand van geheel het Indische lichaam aangeven. Doch na zulke uitspraak vraagt men zich ontzet af: hoe het dan in die jaren durende crisis zal moeten gaan met de miljoenen bewoners van Centraal Java, die economisch geheel uitgeput, over geen enkel middel meer beschikken om den harten strijd vol te houden? Publieke liefdadigheid vermag hier niets meer, ook al voelde ieder Nederlander de verplichting — wat helaas niet het geval is! — om alles te doen wat mogelijk is, om hulp te bieden. De nood strekt zich over een groot aantal menschen uit, dan Nederland inwoners telt. In de eerste schrik heeft de Indische regering wel bijna een paar miljoen gulden verbruikt om in den nood te voorzien; doch dit beschiet niet. Slechts tijdelijk afdoende hulp eischen; de

tientallen miljoenen. En waar moeten die van daan gehaald worden! . . . .

En na de mededeeling, dat de importhuizen groote moeielijkheden doormaakten tengevolge van het gebrek aan koopkracht der inlandsche bevolking, zegt het verslag 't volgende:

„De buitengewoon groote rijstinvoren — wegens het mislukken van den oogst — ten slotte door de daaraan behoeft hebbende bevolking betaald hier en daar — d.w.z. vooral in het dichtbevolkte Midden-Java — voellicht met de laatste ten dienste staande middelen, deden niet alleen bankpapier, doch ook in hooge mate standpenningen en pasmunt uit de circulatie terugvloeden en vermeerderden de behoeft aan remise, die zich bij de banken steeds meer doet gevoelen, naarmate de suikererisis de realisatie van dat product belemmert . . . .

Wij kunnen het gerust hierbij laten.

WEEKOVERZICHT.

Tot de groote attractie, die interessante bijzonderheden van de laatste dagen, die zoo weinig aanbieden, wat de tegenwoordig verwerende menschenkinderen kan boeien, behoort de Haagsche Afdeling der Vereeniging „Oost en West”, met de hulp der speciale commissie voor Indische Kunstnijverheid, op zoo smaakvolle wijze heeft gearrangeerd.

Het kost heel wat moeite, eer zoo iets tot stand komt, meer dan men vermoedt; die moeite loont echter zich zelve, door het bewustzijn, dat er wederom een goed werk is verricht, nu de kunstvaardigheid onzer Indische broeders en zusters, de inheemsche volkeren van onzer Oost-Indischen Archipel, onder de oogen van het groote publiek wordt gebracht.

Werd in het vorig nummer van dit blad reeds de opening dezer tentoonstelling behandeld, wij voegen daaraan gaarne een woord van opwekking toe tot allen, die tot dusverre verzuimd een kijkje te nemen van het fraaie en belangwekkende geheel.

Nu haast elk land, het eene na het andere, congressen of tentoonstellingen houdt, soms over en van heel wat minder voornaams, dan hetgeen in de Gothische zaal tegenover het Koninklijk Paleis is bijeengebracht, moest ons deze korte aanbeveling uit de pen.

Het zou zonde zijn als de bijeengebrachte verzameling niet tal van vreemde lokte. Het is voor, men gaat liever naar den vreemde, maar daarom verzuime men niet datgene te zien, wat zoo voor de hand ligt.

Wat Nederlands diplomatieke betrekkingen aangaat, wordt nu in een dertigjarige nieuwte weer eens opgewarmd van eene aansluiting bij het Drievoudig Verbond. Nu onze Premier, de heer A. Kuijper, over een paar dagen weder zal zijn teruggekeerd van zijne reis, zal men er misschien spoedig meer van hooren. Braackensiek heeft een plaat in den Groenen Amsterdamer geteekend, zinspelend op een toekomstig bondgenootschap.

De aanstaande week zal men misschien een plaat te zien krijgen, doelende op de eigenaardige opvatting van onze diplomatieke vertegenwoordiging bij de Turksche regering. In de oogen van den Sultan moet althans onze tegenwoordige zaakgelastigde, een Armeniër, geen genade vinden. Het is wel te betreuren dat er — als men het lange stuk over dit onderwerp in de Nieuwe Rotterdammer leest — zoo wordt omgesprongen met onze politieke vertegenwoordiging te Konstantinopel, maar de Ministers zullen wel weten wat zij doen.

Intusschen geeft het heele stuk te denken, omdat ook onze koloniale belangen nauw samengaan met de keuze van een geschikt persoon, die in de rij der verschillende vertegenwoordigers een eerste-rangplaats behoort in te nemen. Ons uitgestrekt gebied in Azië, dat grootendeels een Mahomedaansche bevolking telt, heeft zeker rekening te houden met de luimen van den Turkschen Grooten Heer en met de vriendschappelijke verstandhouding tusschen ons land en de Porte.

In Duitschland wordt dezer dagen de koning van Italië, in Rusland die van Griekenland verwacht. Daar ginds dus feesten, revues, wellicht geheime verbonden, wie weet het?

Nadat Zwitserland is bezocht, waarbij de Zwitserse goede verstandhouding tusschen Italië en de Herbertschen Bond beklonken is, gaat Victor Emanuel II het Noorden op, als gast van den Duitschen Keizer. Deze laatste gaat in de herfst zijn Oom, Koning Eduard van Engeland, bezoeken. Ook al met politieke bijmaak, zoo'n visite.

Frankrijk heeft nu al de zusterscholen gesloten en mag trevreden zijn dat die zaak tot het verleden behoort. Maar de wrok zal er nog lang zitten; het is nog niet uit. Ook Zwitserland heeft zich vrij wel op dezelfde wijze tegenover de congregatiën gehouden. Wel op zelfde orden en congregatiën hebben, op grond der Bondsgrondwet, aanzegging gekregen, naar elders op te breken. Negentig dagen zijn gesproken met regeling van zaken.

De Engelsche vorstenfamilie heeft, naar het schijnt, de zaak der Fransche zusterorden — Benedictijnen — aangehouden. Te Cowes hebben de zusters een bezoek gehad, van Koning en Koningin.

Enkele Engelsche bladen, o. a. de „Engineer”, hebben de groote vlootrevue danig afgeteld. Het is voor het land en voor het volk niet vleidend, als alles een „crommelzoo-uitstalling” wordt genoemd.

In Amerika (New-York) wederom een Tamany-schandaal. De brandweer-commandant Croker is in zijn ambt geschorst, wegens omkooprijen. In dit land der trusts hoort men telkens weer van groote en grootsche ondernemingen, met kapitalen om van te watertanden. Zoo nu weder een trust voor cartondozen-fabricage, en een „Harvester-Company” met het kapitaal van 120 miljoen dollars, die alle soorten van landbouw- en oogstwerktuigen zal vervaardigen.

Martiniuge heeft het wederom zwaar te verantwoorden gehad door de nieuwe uitharsting van den Mont-Pelée. Het schijnt, dat het eiland gedomd is tot totale vernietiging, een lot, dat reeds ondergaan is door het tot Japan behoorende vulcanisch eilandje Tori-Sjima. In Mexico zeebevingen en vloedgolven. Overal ellende! En als de natuur ze niet teweeg brengt, dan gebeurt het door de menschen.

In China altijd dezelfde moordtooneelen als vroeger, nu gelukkig in 't klein. Te Tsjen Tsjou in de provincie Hoenan zijn een paar (Engelsche?) zendelingen Lewis en Bruce, door opstandelingen doodgeslagen. Al heet het nu, dat de rust wederom hersteld is en al geeft men aan helgeen nu gebeurt den euphemistischen naam van „congregatiedheden tegen de christenen gericht”, toch zal de vertegenwoordiger van het Rijk, dat twee zijner zendelingen vermoord weet, voldoening, althans schadevergoeding eischen.

In Midden-Amerika-Columbië, Haiti, Venezuela, blijven de zaken stationair d. i. doorlopend oorlog, woelingen, munitie en wanbeheer, met afwisselend hoog personeel aan het bewind, nu eens een regerings- dan weder een rebellenman. Door de dagelijks ontvangen berichten, elkander vaak tegensprekend, is het moeilijk om zich van den staat van zaken een juist denkbeeld te vormen.

Oost-Indische berichten.

Omtrent Dr. Vorderman, wiens overlijden wij in 't vorig nummer hebben vermeld, deelt men ons nog 't volgende mee:

Hij kwam in 1866 als officier van gezondheid der 3de klasse bij de zeemacht in Indië en werd in 1871 op verzoek uit den zeedienst ontslagen, om in de civiele praktijk zijn geluk te beproeven. Na achtereenvolgens te Soemnap, op de Pamanoe- en Tjiasem-landen en te Tandjoeng-Priok te hebben practiceerd, werd hij in 1881 benoemd tot derden stadsgeneesheer te Batavia, waar hij zich een zeer uitgebreide praktijk verwierf; in 1890 volgde zijne benoeming tot inspecteur v. d. burgerl. geneesk. dienst.

Dr. Vorderman heeft een uitgebreide studie gemaakt van Indische ziekten en wijdde ook bijzondere aandacht aan de inlandsche vergiften, welke nog zooveel geheimen voor ons hebben. In talrijke geschriften gaf hij van zijn onderzoekingen blijk.

Zijn verdiensten vonden bij de Regeering erkenning in de benoeming tot ridder van den Nederl. Leeuw, terwijl hem in zijn langdurige loopbaan ook verschillende onderscheidingen uit het buitenland ten deel vielen. Hij is 57 jaar oud geworden.

Vorenstaande gegevens ontleenen wij aan het *Bat. Nieuwsblad*. Een van Dr. Vorderman's meest bekende werken is zeker zijn „*Chineesche behandelingswijze van Keeldiphtheritis*”, in 1890 bij Ernst en Co. te Batavia verschenen.

De begrafenis van den overledene had onder vele bliken van belangstelling plaats. Een lange rij wagens volgde den lijkwagen naar het kerkhof; onder de belangstellenden werden o. a. opgemerkt de heeren *Mr. de Meester*, vice-president, *Michielsen* en *Kroesen*, leden van den raad van Indië, *Boumann* en *Mr. Abendomon*, directeurs van Financiën en van Onderwijs, E. en N., *Dr. Haga*, chef over den geneeskundigen dienst, de titulair bisschop *Mons. Luypen*, met eenige andere geestelijken en verder vele ambtenaren en notabelen.

In No. 22 van dit Weekblad wezen wij op de wenschelijkheid der aanstelling van bekwaame medici, speciaal voor de bestudeering van den gezondheidstoestand en van de factoren, die dezen beheerschen, en zulks, omdat de practiceerende geneesheeren het over het algemeen veel te druk voor een gezette studie hebben.

In het *Bat. Nieuwsblad* van 24 Juli lezen wij thans dat *Dr. A. Ellinger*, civiel geneesheer te Tegal, aan de Regeering het verzoek heeft gedaan, hem in de gelegenheid te stellen, de cholera in N. I. te bestudeeren en middelen te zoeken ter bestrijding. Hiervoor verlangt hij een tegemoetkoming van duizend gulden 's maands, benevens vergoeding van reis- en verblijfkosten, terwijl hem de dokter-djawa *Mas Poerbo Waloyo* toegevoegd zou moeten worden.

Naar aanleiding van dit verzoek van *Dr. Ellinger* stelt het blad de vraag: **Wat doet de Regeering eigenlijk ter bestrijding der cholera?**

„Sedert verleden jaar heerscht op verschillende plaatsen in Nederlandsch Indië de cholera in meer of minder epidemischen vorm; dagelijks eischt de ziekte tientallen offers en telt men de cijfers in de officieele opgaven, alleen van de plaatsen, waar de ziekte epidemisch is verklaard, bijeen, dan stijgt het aantal offers in de duizenden, in de tienduizenden. En nog steeds vraagt de ziekte dag aan dag meer offers; de *Jav. Ct.* van Dinsdag bracht weder bericht van nieuwe epidemieën, nu in Segeri (Celebes) en Amandit (Borneo), zonder te spreken van de plaatsen, waar dag aan dag menschen sterven, zonder dat men, naar de letter der bepalingen, van een epidemie spreekt en van waar geen cijfers gegeven worden.

Het is vooral in de binnenlanden, dat de ziekte om zich heen grijpt, hier verdwijnt *faute de combattants*, om elders weder te voorschijn te treden, langzaam maar zeker voortgaand van plaats tot plaats. Wij hebben zooveel mogelijk in het *Bat. Nbl.* medegedeeld, wat ons uit andere plaatsen ter oore kwam of uit andere bladen over de cholera bereikte; wij hebben keer op keer, als het de binnenlanden betrof, hooren spreken van „grek aan geneeskundige hulp”, waar soms één dokter-djawa bescheiden is voor een geheele afdeling, vaak zelfs geen dokter-djawa beschikbaar is — en men vragt niet naar het nameloos lijden der bevolking in die verre streken, waar zij volstrekt geen hulp heeft, aan haar lot overgelaten, in enkele dagen honderden ziet heengaan.

Wat doet de Regeering om de cholera, nu overal verspreid, te keeren?

Zeker, wij weten van het gebrek aan geneeskundigen, van het gebrek aan dokters-djawa, van de geringe middelen waarover de Regeering beschikt.

Maar wordt het geen tijd om nu, na een jaar van lijdelijk roeien met de riemen, die men heeft, eens om te zien naar krachtiger riemen, maatregelen te treffen, ten koste van wat ook, welke ons zoover brengen, dat er inderdaad gesproken kan worden van bestrijding der ziekte, in plaats van, als nu, een lijdelijk aanzien?

Uit de *Jav. Ct.* van 4 April tot heden trokken wij, als voorbeeld, een verzameling van de officieel gerapporteerde gevallen en kwamen daarbij tot de volgende cijfers:

Aangegeven gevallen.	Sterfgevallen.	Tijdduur.
Poerwodjo.....	1706	100 dagen
Gombong.....	309	80 „
Pekalongan.....	310	40 „
Brebes.....	66	20 „
Pemalang.....	383	30 „
Gendingan (Ngawi)	255	40 „
Ngrambe idem	80	57 „
Soerabaja.....	1171	825 „
Takalar (Celebes).	317	262 „
Balangnipa idem.	668	581 „
Saleijer idem.	—	539 „

Wie de moeite wil nemen, terug te gaan tot de eerste opgaven in de *Jav. Ct.*, toen die ziekte nog woedde in Grobogan en Demak en andere streken; wie daarbij niet vergeet de gevallen, welke niet officieel gerapporteerd, niet gepubliceerd werden, zal nog sterker sprekende cijfers kunnen vinden.

Maar is het met de beschikbare gegevens niet reeds erg genoeg!

De Toestand in de Residentie Semarang. Aan het maandrapport nopens den stand der voedingsmiddelen op Java en Madoera over de maand Mei, als extra-bijvoegsel gevoegd bij de *Jav. Ct.* van gisteren, ontleenen wij het volgende:

De oogst was zeer slecht in de districten Djoewana, Bogorame en Tjengkalsewoe, afdeling Pati; middelmatig in de afdeling Demak en in de districten Pati, Tenggoeloes en Selowesi, afdeling Pati; zeer middelmatig in Koedoes: vrij bevredigend in Kendal en Salatiga; bevredigend in Kradenan, afdeling Grobogan; zeer bevredigend in Mergotoehoe, afdeling Pati; goed in de afdelingen Samarang en Japara; minder gunstig in de drie overige districten van de afdeling Grobogan en van de tegelvelden in Japara.

De stand van het rijstgewas was goed in Japara, op de bewaterbare sawahs van Salatiga en een deel van de afdeling Samarang. Overigens staat de aanplant allerwege, op de eene plaats minder, op de andere meer ongunstig tengevolge van de groote, te vroeg ingevallen droogte. De aanplant op de van regen afhankelijkte sawahs in Salatiga is reeds grootendeels mislukt.

Wegens gebrek aan water en ziekten zijn mislukt: 6000 bouws in Koedoes, 6013 bouws in Semarang, 696 bouws in Japara, 300 bouws in Kendal, 15000 bouws in Grobogan, 19900 bouws in Demak en 18549 bouws in Pati. Door binnendringend zeewater zijn in Japara nog 127 bouws vernield.

De tweede gewassen stonden over het algemeen goed. Wanneer de droogte echter aanhoudt, bestaat er gevaar voor mislukking op groote schaal.

De invoer bedroeg 541200 en de uitvoer 11842 kilo rijst.

Tekort aan militaire geneeskundigen. Tot tijdelijke voorziening daarin werden, volgens het *Bat. Nubl.*, omstreeks den 20sten Augustus, in Indië acht officieren van gezondheid, getrokken uit het Nederlandsche leger, verwacht.

De heer Van Kol schreef, uit *Sitoebondo*, het volgende aan het *Soer. Hbl.*:

„Wegens de hervatting der werkzaamheden van de tweede kamer, 16 September aanstaande, moet de reis zich verder beperken tot Java.

Het volgende reisplan werd vastgesteld: 23 Juli te Bondowoso, 24 Juli van Bondowoso naar Soerabaja; 25 en 26 Juli bezoek Solo-vallei; 27 en 28 studie havenqaestie en bezoek van enkele inrichtingen te Soerabaja; 29 Juli van Soerabaja naar Modjokerto en Pasoeroean; 30 Juli verblijf aldaar; 31 Juli Pasoeroean-Lawang-Malang; 1 Augustus van Malang naar Kediri; 2 Augustus Kediri, Ngawi en Solo; 3 Augustus verblijf Solo; 4 Augustus van Solo naar Salatiga (Warak) en 5 Augustus van Salatiga naar Magelang per rijtuig; 6 Augustus Magelang naar Djokja en 7, 8 en 9 verblijf Vorstenlanden; 10 Augustus van Djokja naar Tjilatjap; 11 van daar naar Garoet; 12 van Garoet naar Bandoeng; 13 naar Soekaboemi, om 14 naar Buitenzorg en Batavia te vertrekken, van waar 20 Aug. per mailboot de terugreis zal worden aanvaard.

Priok Tjahoe. Uit Bandjermasin werd onder den datum van 25 Juni geschreven aan *De Locomotief*:

„Tot heden mochten wij geen nadere berichten vernemen van boven. Den 18en vertrok naar Moeara Tewel en Priok Tjahoe de *Negara* met een aanvulling van plm. 45 militairen en de tweede luitenant der infanterie Nieuwenhuis, bestemd voor laatstgemeld garnizoen.

Met de *Albing* kwamen hier van Java aan de luitenant van Son met honderd militairen en veertig dwangarbeiders, grootendeels bestemd voor Priok Tjahoe, waarvan de sterkte nu gebracht wordt op tweehonderd militairen en honderdveertig dwangarbeiders. Op advies van den eerstaanwezende officier van gezondheid werd de voor aanvulling bestemde troep niet dadelijk doorgezonden, met het oog op de gevreesde ziekte. Aangezien de *Negara* eerstdaags terug verwacht wordt met berichten omtrent den waterstand, zal in het gunstigste geval de *Barito* (grote stoomer) wel met de overbrenging van den troep belast worden.

Dezer dagen zou dat stoomschip een reisje maken naar Poeloe Lant, maar keerde denzelfden dag nog terug, omdat de zee te onstuimig was.

Gisteren werd in de Martapoera-rivier het lijk gevonden van een politie-oppasser, die voor eenige dagen met verlof naar Pengaron was gegaan. Hoewel geen teekenen van geweld op het lijk waren te bespeuren, moet hier toch aan opzet gedacht worden, daar hij, als mata-mata van den met den politiedienst belasten controleur, meer vijanden dan vrienden had.

De resident der Z. en O. afd. van Borneo seinde den 13den Juli:

„Het ingehuurde particuliere stoomjacht *Ban Liong Hin* bereikte 7 dezer Priok Tjahoe en stoomde terstond terug om de *Negara* te convooieren. Beide vaartuigen kwamen den 8sten dezer aldaar aan, zonder iets van den vijand bespeurd te hebben.

Tusschen 25 Juni en 8 dezer rukten bijna dagelijks patrouilles in de omgeving van Priok Tjahoe uit, waarbij onze manschappen slechts éénmaal beschoten werden.

Ons bivak werd nu en dan zwak beschoten. Den 9den dezer keerde de *Negara* terug zonder overlast te hebben ondervonden.”

In een artikel over den Boven Doesoën in de *Soer. Ct.* lezen wij o. a.:

„Nadat nu de ware toestand zich ontpopt heeft, is het aan het gouvernement om nieuwe maatregelen te nemen en deze niet over te laten aan den gewestelijk militair commandant. In de *Soerabaja-Courant* zijn eenige dezer maatregelen reeds aangeraden en omtrent de blokhuizen voor vijftien man zij nog vernield, dat, het materiaal ten allen tijde te Priok Tjahoe aanwezig is en er dus niet behoeft gewacht te worden, tot ze in een of ander magazijn pasklaar zijn gemaakt.

Het denkbeeld Priok Tjahoe slechts voor drie maanden te bezetten, is en moet verder worden opgegeven; de bezetting moet worden gebracht op tweehonderd man, met honderdveertig dwangarbeiders, de vrouwen met kinderen moeten weg, een paar barakken worden bijgebouwd, de post worden ingericht voor langeren duur, zoodat privaten, badkamers moeten worden gemaakt, liefst overhangende, de verbinding met Moeara Tewel en Bandjermasin moet door een paar ondiepgaande stoomertjes worden verzekerd.

Geen overhaasting zoals tot nog toe, maar een methodische afwerking. Voor behoorlijke voeding en huisvesting moet beter worden gezorgd, het dwangarbeiders kwartier verbeterd worden. Ook aan den vestepaal moet worden gedacht, want wel is er in de nabijheid een grasveld, maar de tijden zijn nog te onveilig om er gebruik van te maken en de gelegenheid heeft vroeger ontbroken om er een heining om te maken.

De instructie voor den postcommandant moet herzien worden, met het oog op de veranderde tijden en omstandigheden. Hem moet worden opgedragen een goed begaanbare weg te maken in de allereerste plaats naar de Menawingvallei (Peloengkoeh) binnen de zes dagen, nadat het detachement tot de vastgestelde sterkte is gebracht, zoodat Pelenkoeh in zes uur, Tentalai in vier uur kan bereikt worden. (Het verbeteren van wegen was reeds in de instructie opgenomen, eenigszins zonderling, daar landwegen eigenlijk voor den Dajak een nevenzaak is). Zoodoende bestaat de mogelijkheid de streek te leeren kennen en daardoor weder de bezittingen der peogestian in de macht te hebben. De postcommandant moet geheel onafhankelijk zijn van den daar gevestigden civielen ambtenaar, die alleen inlichtingen behoeft te geven omtrent alle bijzonderheden, die den streek betreffen en de plaatsen, waar zich kwaadwilligen ophouden, zonder het recht te hebben voorstellen te doen daaraan te gaan, en voor inboorlingen te zorgen, die de namen der woonplaatsen weten op te geven. Bestaat eenmaal een goed begaanbare weg, dan zijn de afstanden niet zoo groot, of met gemak kan de streek afgepatrouilleerd worden.

De Toestand in Soerabaja. Zoodat onze lezers zich zullen herinneren, werd eenigen tijd geleden een treurig beeld opgehangen over den economischen toestand in de residentie Soerabaja in een overzicht, opgenomen in de *Jav. Ct.* Dit overzicht wordt nu aangevuld door het maandrapport over den stand der voedingsmiddelen over Mei, waaraan wij het volgende ontleenen:

De oogst was in de maand April over het algemeen bevredigend. Dank zij de regens in de maand Mei komen nog vele padi-aanplantingen in het district Goenoeng Kendeng, afdeling Soerabaja, die reeds als mislukt konden worden beschouwd, vrij goed terecht: ± 1600 bouws mislukten zeker, terwijl ± 730 bouws een geringe opbrengst zullen opleveren.

In het district Kotta Soerabaja zullen ± 250 bouws mislukken, maar in het district Djabakotta is alles geslaagd.

In de afdeling Sidoardjo zijn de vooruizichten van het veld staande rijstgewas goed.

In de afdeling Modjokerto staat de aanplant op sawahs levend water voorzien, goed, terwijl de aanplant op de van regen afhankelijkte velden minder goed staat wegens gebrek aan water; mislukt zijn in het district Modjokari ± 400 bouws.

In de afdeling Djombang zijn de regens in het midden der verslagmaand den stand van het gewas zeer ten goede gekomen, zoodat de mislukking van den aanplant niet de afmetingen heeft aangenomen als waarvoor gevreesd werd.

In de controle-afdeling Modjoagoeng (Djombang) staat de oudere aanplant over het algemeen goed, minder gunstig de jongere.

De aanplant op sommige plaatsen heeft gebrek aan water. In het district Ngoro zullen ongeveer 50 bouws mislukken. Hier en daar komt *walang sangit* in het gewas voor.

In het district Plasso (Djombang) heeft het watergebrek zich in erge mate doen gevoelen. Van de 11560 bouws sawah in genoemd district zijn 3610 bouws mislukt. Dit getal zou nog grooter zijn geweest, zoo niet hulp was verstrekt door de pompstations Gotan, Djatmlerek en Boender, die zooveel water oppompten dat de aanplant van 70 dess's tot een uitgestrektheid van 2646 bouws er mede konden worden geïrrigeerd.

In de districten Grisee, Goenoeng Kendeng, afdeling Grisee, zijn de vooruizichten van het veld staande gewas treurig, tengevolge van watergebrek. Dit kon ook gezegd worden van de aanplant in het district Karanggeneng, hoewel daar het jonge gewas nog over het algemeen er goed uitziet. In de andere districten van laatstgenoemde afdeling hebben de in de verslagmaand gevallen regens veel goed gedaan en is de toestand vrij bevredigend, hoewel overal een gedeelte van den aanplant met watergebrek te kampen heeft.

In Bawean is de toestand slechter geworden door totaal gebrek aan regen, tengevolge waarvan 1/4 van den aanplant zal mislukken, hetgeen bijna nooit is voorgekomen. Tot ultimo Mei waren in de geheele afdeling Grisee 10117 bouws geheel mislukt.

In het district Karanggeneng (Grisee) is de aanplant van 65 bouws door rupsen vernield.

In de afdeling Lamongan zijn de vooruizichten goed, waar nog water aanwezig is, overigens staat de aanplant slecht; het jonge gewas is niet meer te redden.

Over het algemeen stonden de tweede gewassen gunstig.

De invoer bedroeg 1959140 kilo rijst.

Aan het *Bat. Nubl.* werd dd. 22 Juli uit Soerabaja getelegrafeerd:

„De cholera treedt hier ter plaatse met vernieuwde woede op en eischt talrijke slachtoffers, ook onder de Europeesche ingezetenen.”

Verder:
„Aan cholera zijn overleden de kapitein der artillerie *W. L. Zonnevrije*, de muziekonderwijzer *J. J. Koopman*, de gezagvoerder van het Duitsche stoomschip *Sommerfeld*, „kolonel” *Hicks* van Harnston's circus. De heer *M. C. A. Reigers*, chef van de exploitatie der Oost-Java-Stoomtram-maatschappij, is door de ziekte aangetast, de toestand is bevredigend.”

„Ongetwijfeld”, zoo merkt het blad op, „is het warme stoffige weder in niet geringe mate bevorderlijk aan de verspreiding der ziekte, en waar wij er hier te dien opzichte niet minder erg aan toe zijn, is ook hier nog steeds oppassen de boodschap.”

Te Solo was, volgens de *N. Vorstenl.*, de ziekte vrijwel uitgewoed en gebeurde het soms, dat de politie in geen tien dagen of langer het rapport van een cholera-geval ontving. In den naasten omtrek dier plaats waarde het cholera-spook echter nog rond. Zoo kreeg *Kartasoera* zijn portie en moeten er in een paar dagen tijds een dertigtal koelies van de tram-maatschappij aan die ziekte gestorven zijn.

Het Postwezen in N. I. Volgens de *Locomotief* is het met het Indische postwezen reeds zoóver gekomen, dat firma's adverteeren, om, bijaldien op aan haar gerichte brieven geen antwoord is ontvangen, daarvan aan haar kennis te geven. Zoo plaatste de firma *Van der Linde en Teves*, nadat in korten tijd een tiental harer brieven niet terecht waren gekomen, een dergelijk verzoek in dat blad.

„Een grooter kaakslag aan ons postwezen”, zegt de redactie, „is haast niet denkbaar, maar onverdiend is hij zeker niet”.

Djambi. 19 Juli vertrokken, per stoomschip *Both*, van Batavia naar Palembang en Djambi, ter aanvulling van de troepenmacht aldaar: 3 officieren, 5 onderofficieren en 90 minderen.

23 Juli keerde het stoomschip van Palembang naar Batavia terug met: 4 officieren, 6 onderofficieren en 69 minderen, van welke naar het hospitaal te Weltevreden één officier en drie onderofficieren werden geëvacueerd.

RECLAMES.

Mej. MOONEN—HENNES,
Bilderdijkstraat 98, alhier.
UITZENDING van DINERS.
Kamers met pension te huur.

Abonnement geldig in
BERLITZ
meer dan 170 steden
SCHOOL
ALLE MODERNE
TALEN
Onderwijs Vertalingen
ALLEEN Telf 1138
Noordendeinde
Gewaarschuwd wordt tegen arglistige nabootsing

Mantel-Magazijn

„DE DUIF”,
Zoutmanstraat 49, Den Haag.

SPECIALITEIT
IN
Mantels, Blouses enz.

INSTITUUT P. v. d. Sluis. Amersfoort.

Gezonde luchtgesteldheid, heerlijke omgeving.
Degelijk internaat
f 500 p. jaar opleiding voor **H. B. S.** enz.
Gelegenheid tot inwoning voor leerlingen
van **H. B. S.** en Gymnasium.
VELE EN UITSTEKENDE AANBEVELINGEN.
Vraag Prospectus.

Siam als Voorbeeld.

Aan het „*Bat. Nieuwsblad*” van 15 Juli ontleenen wij het volgende:

„De plannen van Siam. Zoodat wij reeds mededeelden, is de Siamesche minister van binnenlandsche zaken naar Europa vertrokken met een geheime zending. Hij zou in opdracht hebben, zoo heet het in een bericht uit Siamesche bladen, te onderhandelen over een leening voor de uitbreiding der vloot tot een sterkte als die van Japan, met het oog op een of en defensief verbond tusschen die twee staten; verder zou hij moeten uitzien naar eenige rechtsgeleerden, die genegen zijn in Siameschen dienst over te gaan, als wettelijke adviseurs en ten slotte toebereidselen treffen voor een goede watervoorziening te Bangkok.”

Is dit bericht juist, dan brengen wij den Koning van Siam voor zijn voortvarendheid gaarne eene eere-salut en aarzelen wij niet, hem, — den door Europa slechts voor half-vol aangezien en Oosterschen potentiaat, — ten voorbeeld te stellen aan het Nederlandsche Volk, dat, hoewel reeds lang tot het besef gekomen van het hoogst-zorgwekkende van den toestand zijner **O. I. bezittingen**, werkloos blijft en, als versuft, als gehypnotiseerd, eerst door den oorlog, later door den noodlottigen vrede in Zuid-Afrika, voor niets anders meer oogen en ooren heeft en aan zijn Regeering het eenig noodige onthoudt voor het behoud dier bezittingen; d. i. . . . . **Geld.**

Geld, waaraan het zoo rijk is!
Aarzelend, weifeling, getreuzel overal. Het volk verwacht, dat z'n voormannen het initiatief zullen nemen en die voormannen . . . . . verwachten het omgekeerde, — zóó komen we er heusch niet!
Zou Nederland nu werkelijk reeds zoo impotent zijn geworden, zóó impotent, dat het geen enkel groot man meer kan voortbrengen, geen enkel

grooten man, die het uit z'n gesoes kan wakker schudden en het van **koffie-praatjes** kan brengen tot de daad, tot **grote** daden, zooals we zoo gaarne bewonderen in onze „Zuid-Afrikaansche broeders“ en ... in onze voorouders?

Mene, mene, tekkel upharsim.....?

Een vloot sterk genoeg, om ook maar één haven van Java tegen een groote zeemogendheid te verdedigen, ... we hebben die niet. Een vloot, die zou kunnen beletten, dat wij in Indië, in tijden van oorlog, hermetisch afgesloten werden van de buitenwereld, ... we hebben die niet. **Wat voedsel en kleding** betreft, zijn wij in Indië, van die buitenwereld ten eenenmale afhankelijk, reeds in vredetijd, hoeveel te meer in tijd van oorlog, wanneer er zooveel minder geproduceerd en zooveel meer vernield wordt.

Wij ontvingen bovenstaande ontboezeming van een onzer medewerkers en geven daaraan gaarne eene plaats, omdat ze warm gevoeld en in den grondslag juist is. Wij achten het echter niet noodig, dat Nederland door één enkel groot man wordt wakker geschud, het slaapt daartoe trouwens ook te vast. Als al degenen, die overtuigd zijn, dat er *periculum* is, samen gaan schudden, dan lukt het misschien.

Over de vloot in een volgend nummer; dit kan niet in een paar woorden worden afgehandeld en er is nu reeds plaats te kort.

R. C.

West-Indische Berichten.

Koloniaal verslag van 1902 over Curaçao.

Geen wij in 't vorig Koloniaal weekblad schreven omtrent de welvaart en economische ontwikkeling van de Kolonie, was niet zeer opbeurend. Wij wilden echter op enkele lichtpunten wijzen. Vele zijn er niet; maar op één helder lichtpunt kunnen wij zeker de aandacht vestigen: op 't ontwakken van het bewustzijn, dat men op Curaçao zelf de handen flink in elkaar dient te slaan, dat men ter plaatse veel kan en moet doen, om bronnen van welvaart te openen en die, welke er reeds zijn, maar grotendeels verstopt raakten, nog even siepelden, of niet in goede bedding stroomden, weer te openen, ruimer te doen vloeien en in juiste richting te leiden.

't Geen wij in 't vorig Koloniaal weekblad schreven omtrent de welvaart en economische ontwikkeling van de Kolonie, was niet zeer opbeurend. Wij wilden echter op enkele lichtpunten wijzen. Vele zijn er niet; maar op één helder lichtpunt kunnen wij zeker de aandacht vestigen: op 't ontwakken van het bewustzijn, dat men op Curaçao zelf de handen flink in elkaar dient te slaan, dat men ter plaatse veel kan en moet doen, om bronnen van welvaart te openen en die, welke er reeds zijn, maar grotendeels verstopt raakten, nog even siepelden, of niet in goede bedding stroomden, weer te openen, ruimer te doen vloeien en in juiste richting te leiden.

„Het initiatief door partikulieren genomen, van Gouvernements zijde gesteund,“ wordt dan ook in 't door ons in 't vorig Koloniaal Weekblad genoemd ingezonden stuk uit de „Amigoe di Curaçao“ gezegd, toont, dat een nieuw leven in onze Kolonie in opkomst is, bewijst, dat de verlamdende geest van pessimisme en moedeloosheid gaat plaats maken voor een opwekkende geest van energie en vertrouwen.

Een opmerking, die des te meer waarde heeft in een voor de kolonie zeer ongunstigen tijd, ten gevolge van de revolutie in Venezuela en Columbia, welke op handel en scheepvaart zoo nauw met die op de „kust“ verbonden, een zeer nadeeligen invloed uitoefent.

De oprichting van de Curaçaosche maatschappij tot bevordering van Landbouw, Veeteelt, Zoutwinning, en visscherij, eenvoudig de Curaçaosche maatschappij genoemd, en vroeger door ons besproken, is een stap van beteekenis in de richting van dat nieuwe leven.

En langzaam aan begint die Vereeniging te toonen, dat haar voornemen ernstig is en goeden wil haar bezielt.

Zoo lezen wij in de A. d. C., dat de maatschappij begonnen is met een proef tot verzending van de mango (in Suriname manja en op Java manga) naar New-York.

Zij heeft daartoe de medewerking gevraagd van verschillende plantagehouders. Het feit, dat van uit Bombay mango's naar de Londense markt waren verzonden, daar in goeden staat aankwamen en prachtige prijzen maakten en dat meermalen door Curaçoaans mango's naar New-York waren overgebracht, geeft 't vooruitzicht, dat de proefneming, desnoods na enkele herhalingen, slagen zal en een afzetmarkt gevonden zal worden voor een der smakelijkste tropische vruchten, waarvan ook op Curaçao en de andere eilanden uitstekende soorten voorkomen, — die bovendien nog veredeld kunnen worden.

Een poging in dat opzicht wordt reeds gedaan. Volgens het verslag werd door het Bestuur aan verschillende plantage-eigenaren eenige plantjes van veredelde mango-soorten verstrekt, ten einde daarmee een proef te nemen.

Er bestaat veel kans, dat met de zending van de vruchten al gauw een goeden uitslag bereikt zal worden, omdat door de welwillende tusschenkomst van onzen Consul generaal te New-York de Vereeniging een tiental adressen van handelaars in West-Indische

vruchten in de Vereenigde Staten ontving. De wijze van plukken en verpakken werd nauwkeurig aangegeven, terwijl de kosten daarvan niet hoog zullen loopen. Bij den voorzitter konden voorts alle inlichtingen verkregen worden en desverlangd zou de Maatschappij zelf voor de verpakking zorg dragen. Zij neemt bijna alles op zich; alle lasten, alle moeite, alle verzendingskosten komen voor haar rekening, terwijl zij de voordeelen geheel aan de plantagehouders afstaat.

't Is een begin; maar wij zien uit deze mededeelingen aan de „A. d. C.“ ontleend, dat de Curaçaosche Maatschappij goed wil aanpakken en de oogten openhoudt.

Mag 't haar gelukken, deze proef te doen slagen, dan kan zij haar aandacht aan andere belangrijke uitvoer-producten wijden, in de eerste plaats aan zout en visch.

Wat 't zout aangaat, wij zagen uit 't verslag, dat er heel wat verbetering in de exploitatie kon worden aangebracht, en daar 't West-Indische zout gewild is, zullen de voordeelen allengs grooter kunnen worden. En wat 't visschersbedrijf betreft, 't lijdt geen twijfel, of deze kan een buitengewoon mooie toekomst te gemoede gaan, wanneer het op ruimen schaal en met kennis van zaken wordt gedreven. Niet alleen dat de betere vischsoorten kunnen dienen, om gezouten en gerookt te worden, maar de daarvoor minder geschikte zijn tot vischguano en olie te verwerken.

Een en ander geldt natuurlijk ook voor de andere eilanden en 't is daarom te hopen, dat de wensch door den schijver van 't ingezonden stuk uitgesproken, om op alle eilanden van de Kolonie een afdeling van de Maatschappij te zien opgericht, spoedig zal verwezenlijkt worden, en zoo door aaneensluiting onderlinge samenwerking te verkrijgen.

Begint de Curaçaosche maatschappij de belangen van de Kolonie te behartigen door den weg aan te wijzen, die betreden moet worden, de heer Henriquez heeft reeds geruimen tijd te voren een stap in de goede richting gedaan door een aanplant te beginnen van vezels leverende agava-soorten. De lezers van het Koloniaal weekblad herinneren zich wellicht nog, wat wij in den vorigen jaargang daarvan mededeelden.

Het verslag zegt hieromtrent: „Het op de Koloniale begroting voor Kultures uitgetrokken bedrag is geheel verbruikt voor de Kultuur op het terrein „Welbedacht“ met dat gevolg, dat

genoemd terrein geheel beplant is met een vezelachtige agave soort die hier *pita* genoemd wordt, welke aanplant goed staat en de hoop doet koesteren op een goeden uitslag dezer proefneming.

Met den heer Henriquez werd ter zake een kontrakt aangegaan. De aanplant staat onder dagelijks toezicht van den distriktsmeester, terwijl een commissie met het algemeen toezicht is belast. Binnenkort mag de eerste sisaloogst van beteekenis te gemoet worden gezien.

Ook met een andere kultuur worden proeven genomen. Behalve plantjes van veredelde mango-soorten, zoo lezen wij verder, werden ook stekken van twee soorten van den Barbarijschen vijg, — van Gouvernements wege ingevoerd, — aan verschillende plantage-eigenaars kosteloos uitgedeeld, met het doel om, indien het mogelijk blijkt, overeenkomstig inlichtingen door den Nederlandschen Consul te Algiers verstrekt, de bladeren dezer plant te doen bestemmen voor veevoeder in den drogen tijd.

De industrie van *White's angustura bitters* schijnt een gunstige wending te nemen. „Met deze onderneming“ deelt 't verslag mee, „aan 't hoofd waarvan de heer M. Bethencourt op Curaçao staat, werd in 1814 een aanvang gemaakt, doch eerst in het afgeloopen jaar nam de uitvoer van het geproduceerde in belangrijke mate toe. In de maanden November en December 1901 werden 2000 kisten van dit bitter naar de Vereenigde Staten van Noord-Amerika geëxporteerd, terwijl er gerekend wordt, dat in 1902 10000 kisten zullen worden verscheept.

Bij het vervaardigen van dezen drank speelt de schil van den vermaarden Curaçaoschen oranjeappel een voorname rol.

Daar de angustura bitters, hoewel tot de dure elixers, ook tot de fijnste en geurigste behooren, kan de vermeerdeerde aanmaak weer aanleiding geven tot uitbreiding van den aanplant van de Curaçaoschen Oranje, een zeer fijne soort van mandarijn.

Stippen wij nog aan, dat aan de „Compagnie française des cables telegraphiques“ in 1901 f 3357.45 moest worden bijgepast, om tot aan de maatschappij geaarborgde opbrengst te komen van f 45000 's jaars en die bedragen over 1899 f 13898.10 en over 1900 f 7156.95 bedroegen; en van 't verwachten proefstation veel gehoopt mag worden, al is 't niet in de allernaaste toekomst dan geloven wij met recht gezegd te hebben, dat er op lichtpunten mag gewezen worden.

ADVERTENTIE.

Eene familie

zonder kinderen wonende in de hoofdstad van eene Provincie zag zich gaarne belast tegen billijke vergoeding met de **opvoeding en verzorging** alsmede toezicht op het onderwijs van één of twee kinderen. Brieven lett. P. Bureau van dit Blad.

Te Huis voor Jongelieden.

Amerstoort, Hooglandsche weg 2. Gezonde streek. Midden van het land. Uitmendende scholen. Zoo noodig hulp en leiding bij studie. Liefderlijke behandeling. Billijke voorwaarden. Aanbevelen door **Bf. Sse M. VAN HECKEN** en **WALLEN** te Beek bij Nijmegen en **Dr. H. J. TER HAAR** ROMENY, Pred. Ned. Herv. Gemeente te Amersfoort.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198, hoek PERPONCHERSTRAAT, Den Haag.

Logies te bes reken

per maand, week en dag.

Mevrouw M. STOFFERS

heeft zich gevestigd in de Van Swietenstraat 134, waar ze zich zal onledig houden met het maken van **Indische uitrustingen**, met welk werk ze zich reeds 12 jaar in Indië heeft geconcentreerd.

Tevens bestaat er gelegenheid tot het nemen van lessen in huishoudelijk **Maleisch**, waarvan inlichtingen worden verstrekt aan bovengenoemd adres en aan het bureau van Oost en West, Heeregracht 4.

Te NIJMEGEN,

wegens vertrek naar Indië ter overname aangeboden de huur van een huis (f 400) benevens inboedel, geheel of gedeeltelijk. Brieven onder No. 200 aan het Bureau van dit Blad.

Wol-Regime.

Depôt van het **Echte Prof. Dr. G. Jaeger's NORMAAL-ONDERGOED**,

voor Heeren, Dames en Kinderen, in Winter- en Zomer-qualiteit, tot de laagste prijzen.

A. VAHLE & Co., den Haag, HOOGSTR. 14, Telefoon 1218.

Rotterdam, Hoogstr. 340. Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.

Bovengenoemde Firma hebben wij voor 's-Gravenhage den **Alleenverkoop** opgedragen. **WILH. BENDER Söhne, Stuttgart.** Eenige geconcessioneerde Fabrikanten der **Echte Prof. Dr. G. JAEGER'S** Normaal-Undergoederen.

Speciëel in Konson en Triest-Goederen in Kaaton, Wol, Merino en Zijde.

DEN HAAG.
GEDEMPTE BURG WAL 8,
bij de WAGENSTRAAT.
Eerste Modes.
E. v. d. Koest.
MAGASIN de SOLDES.

Grootste keuze **echte LYONSCHER ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kledingstoffen bijzonder geschikt voor Indië, voor de helft der gewone prijzen.

Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.

Stalen worden op aanvraag franco toegezonden.

Het beste adres voor
Photo-Artikelen
voor Repatriëerenden

en voor zendingen naar Oost en West

is **W. POTTUM**

Barentszstraat 12. Den Haag.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.

Nederlandsche Fabriek van Borduur- en Passemmentwerken, Galonweverij à Jacquard, Photographiën en Teekeningen van Vaandels. Maconieke Artikelen enz. worden franco ter inzage gezonden.

Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling **PARIJS 1900.**

Haagsch Publiciteits Bureau
Gebouw Mercurius
NOORDEINDE 33.

Plaatsing van annonces in alle bladen der wereld. Voor de **INDISCHE BLADEN** vrage men de **bizondere voordeelige voorwaarden**

Likdoorns en Eeltknobbels kunnen alleen verwijderd worden door den

Likdoornpleister

van **Mej. E. DE LEEUW**, Prinsstraat 42, Den Haag. Prijs 50 ct. fr. p. post 60 ct.

Bekroond te Amsterdam met Gouden Zilveren Medailles.

SPIEGELS.

Een uitstekend adres voor het aanschaffen van **SPIEGELS, SCHILDERIEN, PORTRETLIJSTEN, LIJSTEN voor OLIEVERFSCHILDERIEN, MORA-STANDAARDS**, enz. enz. Nieuwe Haven 140-141, is de fabriek, waar deze artikelen worden gemaakt, solide en zeer billijk.

GROOTE KEUZE Gravures, Etsen, Imitatie-Aquarellen, enz.

Inrichting tot het opnieuw vergulden van oude Spiegel- en Schilderijlijsten en schoonmaken van Gevlekte Gravures.

P. J. CRAWFORD, Hofleverancier. Telefoon-Interc. No. 1059. FABRIEK en KANTOOR **NIEUWE HAVEN 140.** Filiaal: **PIET HEINSTR. 81.**

Notarieele-examens in Oost-Indië.

Gelegenheid tot opleiding bij **H. F. W. KOLB**, Candidaat-Notaris, Hoofdcornmissie bij het Departement van Financiën (Afdeling Registratie), **Jan v. Nassaustraat No. 11**, te 's-Gravenhage.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek
„De Oude Vette Hen“,
OPGERICHT 1680.
8, OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8,
's-Gravenhage.
Hofleverancier.
Gewoon- en Luxe Brood, Beschuit, Krentenbrood, enz.
Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.

C. HOYNG,
Den Haag. — Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvraag toegezonden.
Echt Chineesche Thee,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

MAGAZIJN van **BEHANGERSARTIKELEN.**
Meubilering. Stoffeering. Decoratiën.
H. P. MEIJS,
Reinkenstraat 25, Den Haag.
GOEDKOOP ADRES voor alle voorkomende werkzaamheden.

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFELWIJNEN
AGUILARS ZIJN alom bekend.
HEERENGRACHT 3-52, Den Haag.
Succursales: **UTRECHT, LEIDEN.**
„De wijnen van dit huis zijn verkrijgbaar bij den heer „**B. DE BAS & Co.**“ te Batavia, Hoofdagent voor West-Java.“
Correspondentie te adresseeren aan: **Maison Antonio Aguilar.**

OVERHEMDEN

NAAR MAAT.
Glöster
CHEMISIER
HOOGSTRAAT 24/26. DEN HAAG.

Te Nijmegen.
Aangeboden door een beschaafde dame, inwoning, verzorging en opvoeding voor één of twee schoolgaande kinderen — jongen of meisjes — tegen billijke voorwaarden.
Franco brieven te adresseeren onder letters A B, bureau dezer Courant.

Tandarts
REGENSBURG,
Laan v. Meerdervoort 40.
Spreekuur van 12 tot 4 uur.

Tentoonstelling

VAN

Indische Kunstnijverheid

in de Gothische Zaal te 's-Gravenhage,
tegenover het Koninklijk Paleis in het Noordeinde.

GROEP IV.

Indisch Vlechtwerk, Weefselversiering en Kaartweefsel.

Geopend iederen dag van 10 ure v.m. tot 4½ n.m.

Entree voor leden van OOST en WEST (persoonlijk) VRIJ.

Voor Niet-Leden:

DONDERDAGS 50 cents.

ZONDAGS 10 „ (van 12—4½ ure).

Alle andere dagen 25 „

De uitgebreide CATALOGUS kost f 0.25, en is behalve aan het lokaal ook verkrijgbaar aan het bureau Heerengracht 4 en bij de Uitgevers van het K. W. Haagpoort 4.

In alle stijlen

BLIJ

W. P. DE BOCK.
Piet Heinstraat 73.
DEN HAAG.

JAC. MOULIJN,
Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.

BRILLEN en PINCE-NEZ.
Voorschrift van Heeren Doctoren.
Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen,
Breukbanden, Suspensoirs enz.
Aanleg en onderhoud van
TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL **ENDERLE en OOSTERVEEN**
HOFSPUI N°97. HOFSPUI N°97.

Speciaal ingericht voor
HEERENKLEEDING
naar Maat.

J. V. v. d. AREND,
MARCHAND-TAILLEUR.
Van Kinsbergenstraat 100,
's-Gravenhage.
STEEDS VOORHANDEN:
Fransche en Engelsche Stoffen.

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING (Emballage)

van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.

AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Eduard Pelger,

„La Haye”

Chapellerie
Civiel et Militaire

N° 39 Prinsstraat N° 41.

Gasornamenten

Nieuwe Armen van af f 0.60.
Nieuwe Schuiflampen met
Gloeilicht van af f 5.50.
Nieuwe 3-lichts Kronen met Gloeilicht
van af f 17.

Surpriselamp

met zijden Kap en Gloeilicht f 13.50.

NIEUWE

Geijser-Badkachel.

Nieuwste systeem,
met groot nieuw BAD, met 3 jaar garantie
en kosteloze plaatsing, f 60.
20a, Korte Houtstraat, Den Haag.
Telefoon 1207.

Speciaal ingericht voor

Heerenkleeding

naar Maat.

H. CHRISPIJN.
Marchand-Tailleur.
ANDSTRAAT 26, Den Haag,
STEEDS VOORHANDEN
Fransche en Engelsche Stoffen.

„QUISISANA”.

Inrichting tot uitzending van

Vegetarische Diners.

L. H. LEBEAU—LANGENBERG,
Jacob van der Doesstraat 52.

Deze opneming is gemaakt
met een

HOORENMAN'S

Foto-toestel,
Prinsstraat 29, 's-Gravenhage.
Telefoon 1238.

Blikwerk en Verpakking
voor Oost- en West-Indië.

Aanleg van Gas- en Waterleiding.
Gasgloeilicht en Electric.

3 le Schuitstraat 3,
W. P. JANSSEN.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 317.

SAMBALLANS (origineele verpakking) 20 diverse soorten
per busje à 35 en 55 cts.

KLAPPERS (versch geraspt) verkrijgbaar.

Gandaria assin - Atjar temoe koentjie.

Indische Siropen. - Versche Kruiden. - Manissans.

Preisverlaging onze Rieten Koffers.

PERRY's Magazijn van Reisartikelen,

Hoogstraat 6, Den Haag.

EENIG ADRES VAN

Echt Rieten Koffers, voorzien van

70 pCt. Vrachtbesparing.

Volle garantie. Eigen fabriikaat.

SCHUIFLADEN-KOFFERS.

Attesten over soliditeit van bekende families ter inzage.

Grootste Magazijnen in Nederland van Koffers, Tasschen en Reisartikelen.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

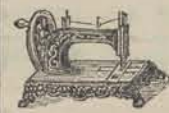
Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Iedere abonné ontvangt tot 1 Januari 1903 de nummers gratis.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”,
HAAGPOORT 4.

A. LEWENSTEIN,

Wagenstraat No. 18a, Den Haag.

Levert de beste:

NAAIMACHINES à contant en op afbetaling.

De meest nieuwe soorten steeds voorhanden.

Op alle machines kan geborduurd worden.

Onderricht gratis.

Drie jaar schriftelijke garantie.

Machines worden ook op zicht gezonden.

SIGARENHANDEL

H. L. VAN RIJSWIJK

Passage 40, Rotonde, Den Haag.

Speciale blikken verpakking
voor OOST- en WEST-INDIEN.

COSTUMES NAAR MAAT,

Gegarandeerde Coupe.

Specialiteit in:

Gekleede Costumes,

Mantelcostumes,

Mantels,

BLOUSES,

PEIGNOIRS,

Costuumrokken.

GROOTE KEUZE in:

Zwarte en Gekleurde JAPONSTOFFEN.

F. W. von Gemmingen,
13 Anna Paulownaplein — Den Haag.

EERSTE

Nederlandsche Verzekering-Maatschappij op het Leven

tegen Invaliditeit en Ongelukken.

Gevestigd te 's-GRAVENHAGE, Kneuterdijk 11.

Jaarpremiën voor uitkeering van f 100 bij overlijden.

Leeftijd.		Leeftijd.	
20	f 1.51	40	f 2.82
25	„ 1.71	50	„ 4.23
30	„ 1.90	60	„ 6.74

De Wekker.

Afdeeling Reformkleeding

Zeestraat 29, den Haag.

Grootste sorteering binnen- en buitenlandse

MYGINIESCHE STOFFEN.

Poreuse stoffen van af f 35 ct. p Meter.

GEOPEND

de naar de eischen des tijds ingerichte
SALON DE COIFFURE,
pour Dames et Messieurs.

Magazijn van Parfumerieën,
Peignes, Brosses, enz.,

met Fabriek van alle soorten
HAARWERKEN.

A. N. BORSBOOM,
COIFFEUR,

Heerengracht 50a, Den Haag.

„NAVIRE” Acetyleen-werken. DEN HAAG.

Levert voor Industrie

Scheepvaart-, Kustverlichting-, Tuin-, Kamer-,
Plantage- en Automobiël-gebruik

PRACTISCHE APPARATEN.

REUKLOOS — van alle gevaar vrij.

Kantoor en Monsterkamer Atjehstraat 16.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 28 Augustus 1902.

Over de andere West-Indische eilanden, hopen wij 't later eens te hebben.

Banana Food Products. De heer H. B. van Ree deed ons dezer dagen het verzoek, melding te willen maken van het aanstaand bezoek, aan deze kolonie van den heer A. F. Spawn, een Amerikaan, die thans in de naburige kolonie Demerara verkeert, waar hij bezig is eene fabriek van Banana Food Products op te richten. Als de fabriek goed in werking is, zal de heer Spawn te Paramaribo een tentoonstelling houden van zijn fabriek, dat zeker uitmunt door groote verscheidenheid.

Zoo heeft hij een menu opgemaakt, waarop voorkomen: Banana breakfast-food and milk, Banana pancakes, Banana muffins, Banana coffee, Banana bread, Banana croquettes, Banana biscuit, Banana cup-and fruitcakes enz. (All of the above are prepared from evaporated Bananas).

Als er mogelijkheid is, zal hij ook een kleine fabriek, die in 1 maand klaar kan wezen, in deze kolonie oprichten. Zijne verdamplingsmachine is ook zeer geschikt, om cacao te drogen. Verder verkort hij guave's en andere vruchten. Hij plaatst zijne artikelen niet alleen in de Ver. Staten, maar ook reeds in België en Nederland.

Dat zou een buitenkansje zijn voor hen, die zich op de cultuur van bananen en guaves toeleggen!
(De Surinamer.)

„Moederland en Koloniën”.

Woensdag 26 Augustus hield de hierboven genoemde Vereeniging eene Vergadering, waarin behalve Candidaturen voor den Haagschen Gemeenteraad en voor de Provinciale Staten van Zuid-Holland, ook besproken werd, wat er gedaan moest worden om in de plaats van het overleden Tweede-Kamerlid, J. F. W. Conrad, iemand met koloniale kennis in de Kamer te krijgen.

De opmerking, dat M. en K. hier wel eenigen achteraan komt, terwijl de Vereeniging voor de keuze van een koloniaal man juist den weg zou hebben moeten wijzen, werd door den Voorzitter beantwoord met de mededeeling, dat hij in 't buitenland ziek geworden, te laat de tijd der in den Haag ontstane vacature had ontvangen om de andere kiesvereeningen voor te zijn. Op voorstel van het Bestuur werd toen besloten om zich ditimaal te bepalen tot het schrijven van een brief aan alle Haagsche kiesvereeningen, waarin gewezen werd op 't groote belang ook voor het Moederland, om zoowel in de Tweede, als in de Eerste Kamer der Staten-Generaal meer mannen te doen zitting nemen, die, wat het beheer der koloniën betreft, op grond van kennis en onder vinding degelijke adviezen kunnen uitbrengen.

Op de vraag, of men ook getracht had invloed te oefenen op de verkiezing te Amsterdam, die door het weggaan van den heer Lely noodig zal worden, werd van de bestuursafdeling vernomen, dat dit niet het geval was, omdat men meende, dat zulks tegenover de reeds genoemde kandidaten toch niets zou leiden.

Voor het sluiten der vergadering maande de Voorzitter de leden aan, om als men in 't belang van Indië invloed wilde uitoefenen, zich aan te sluiten, ieder naar de algemeene politieke richting, die hem 't meeste trekt, bij de bestaande kiesvereeningen of kiesclubs.

Wij zijn het met dien gegeven raad volkomen eens; hij is trouwens niet nieuw en werd reeds tijdens het bestaan der vroegere Oost-Indische kiesvereening dikwijls vernomen. Wij geven toe, dat de voorbereiding der verkiezingen, zooals wij die meestal zien gebeuren, niet aantrekkelijk is, maar degene, die een goed doel wil bereiken, moet het zich getroosten, dat ook minder aangenaam werk zijn deel kan zijn. Dat Nederland nog zoo weinig van Indië weet en zich veel te weinig om Indië bekommert, ligt ten deele daaraan, dat de oud-Indiers, in Nederland teruggekeerd, zich van 't publieke leven in Nederland te weinig aantrekken. Ook de Nederlandsche vragen van den dag hebben wederkeerig recht op hunne belangstelling.

INGEZONDEN.

Van Kol's reis naar Indië en de volksvergadering te Tondano.

Het is niet te ontkennen, dat de reis van een Nederlandsche afgevaardigde der Tweede Kamer naar Indië — het land, dat zoo vaak stiefmoederlijk bedeld is, ook wat de belangstelling en de kennis der Nederlandsche Volksvertegenwoordiging betreft — een feit van betekenis is van den laatsten tijd, en de belangstelling van onze Oost-Indische bezittingen zal weten te verlevendigen. Iets heel eigenaardigs op deze reis is wel, dat de afgevaardigde Van Kol in de Minahassa eene openbare vergadering belegt voor de inlandsche bevolking en daarin gelegenheid geeft, noodzakelijke verbeteringen, die in de inlandsche huishouding gewenscht worden, kenbaar te maken. Verschillend luidde het oordeel over dit ongewone verschijnsel, den inlander zelf een woordje te laten meespreken over de wijze, waarop hij geregeerd zal worden. Over het algemeen echter heeft men 't toegejuicht, dat wij — wat vrijheid van opinie betreft — ver genoeg gevorderd zijn, om iets dergelijks mogelijk te maken. Over het verhandelde op deze volksvergadering worden ook weer geheel van elkaar afwijkende opinies geuit. En eigenaardig is het nu zeker wel, eens met elkaar te vergelijken, wat twee toongevende Indische bladen: de „Javabode” en de „Locomotief”, daarover zeggen. De „Locomotief” trekt uit het verhandelde der vergadering de conclusie: „zie je nu wel, dat wij gelijk hadden, toen wij reeds sedert langen tijd op de Grieven der Minahassasche bevolking wezen?”

De „Javabode” tracht deze opvatting van de „Locomotief” geheel en al tot nihil te reduceren. Volgens dit blad wijst alles op voor-, in plaats van achteruitgang. De beide bladen, die in deze zaak lijnrecht tegenover elkaar staan, geven ieder, van zijn eigen standpunt uitgaande, een overzicht van wat deze door Van Kol belegde volksvergadering leerde.

Bij het telegram, dat de vergadering seint, beledigt door den, door de inlanders eerbiedig genoemden „Toewan besar dari Tweede Kamer di Holanda”, schreef de heer Brooshoof in de „Locomotief” als bijlschrift, dat uit de door de inlanders der Minahassa geuite Grieven duidelijk bleek, dat de juistheid van de door den inlander in de Minahassa heerscht groote verbittering en ontvredenheid.

De „Javabode” replicert hierop onmiddellijk, dat zij wel voorzien had, dat op die vergadering tal van klachten zouden worden ingebracht. Zij bestrijdt de

„Locomotief” in allen deele; acht, dat dit blad verkeerde conclusies trekt uit het verhandelde ter vergadering. Zij schrijft, dat hetzelfde verschijnsel zich voordeed, toen in 't jaar 1892 de regeringscommissaris Galois met eene zending naar de Minahassa belast was, om de grieven van de hoofden en de bevolking te onderzoeken. Het aantal bezwaarschriften, dat bij den regeringscommissaris werd ingediend, was ook toen overvloedig, zoodat de regeringscommissaris schreef, dat men voorzichtig moest zijn daaraan te groote beteekenis te hechten. De „Javabode” was ook toen overtuigd, dat die klachten niet uit den boezem van het volk voortkwamen, maar uit het brein van sommigen, tot aanzienlijke families behorende heet-hoofden. De maatregelen, in de laatste 25 jaar door de regering genomen, droegen niet de goedkeuring weg van de hoofden, die daardoor in hunne macht beperkt werden. Er ontstond een hevig verzet tegen de ordonnantie van 8 Maart 1877, waarbij de woeste gronden tot Staatsdomein werden verklaard. Door die ordonnantie werd een eind gemaakt aan de eigenmachtige beschikking over en het vervreemden van de, aan de gemeenschap toebehoorende, gronden (kalakeran), door de districtshoofden.

Door deze inmenging van 't Europeesch bestuur kwamen de hoofden onder de voortdurende controle te staan van 't Europeesch bestuur. Dit is volgens het blad de oorzaak, dat deze hoofden met deze regeling — ook nog tegenwoordig in hunne positie — weinig ingenomen waren, en daartegen eene agitatie in het leven riepen, ook door middel van de pers. Galois ontreed in 1892 het terugkomen op de ordonnantie.

Ook thans bestaat diezelfde familie-regering in de Minahassa nog. De districtshoofden (majoor of hookeem besar) zijn veelal afkomstig uit 't district, aan 't hoofd waarvan zij staan, en zijn in 't bezit van uitgestrekte tuinen en velden; die hoofden trachten dan ook voortdurend hunne positie op den ouden voet te herstellen. Ook is het een euvel, dat gewoonlijk de leden van de aanzienlijkste families versterkt worden in den waan, dat zij opvolgers of rechtverkrigenden zijn van de vroegere volkshoofden, met wie de Compagnie een tractaat van bondgenootschap heeft gesloten. Wel had de resident Jansen in 1859 op hunne plichten als bestuurders gewezen, zoowel als op het feit, dat hunne positie weinig had van „bondgenooten”, dat zij beziddigde ambtenaren zijn, die, even als de districtshoofden op Java en Madoera, den eed van trouw afdrogen op den hoofd van 't plaatselijk bestuur; maar dit heeft hen in hun waandaarbeeld niet genezen. Dikwijls — zoo schrijft 't blad — zijn zij niet van hun plicht doordrongen en nemen zij eene houding aan, die met hunne werkelijke positie volstrekt niet in overeenstemming is.

De heer Brooshoof van de „Locomotief” heeft daarentegen opgemerkt, dat de Minahassers in hun recht zijn, wanneer zij volhouden in staat van bondgenootschap te verkeren met Nederland, als plaatsvervanger der Compagnie. De „Javabode” bestrijdt dit ten sterkste. Zij houdt voet bij stuk, wat hare vroegere beschouwingen omtrent de toestanden in de Minahassa betreft. Er heerscht, volgens haar, geen verbittering en wantrouwen. Volgens de „Javabode” heeft de „Locomotief” hare inlichtingen niet van betrouwbare personen, en tracht de heer Brooshoof ten onrechte een blaam te werpen op 'tans heetmoed, de zeer bestuurs-brave hoofden van Watsea (Madoera), Tanlimbabat en Kakaskassan, die volgens zijn benaming zouden trachten de openbare meening in den doofpot te stoppen”. De „Javabode” geeft als haar meening te kennen, dat juist deze majoren het meeste vertrouwen verdienen. De redactie van de „Locomotief” was echter geheel mis, door zoo krachtig de zaak te verdedigen van den marsoel van 't district Talaga, Moera Kaloekoe. De personen, die aan de „Locomotief” inlichtingen verschaffen, zijn, onbetrouwbaar, schrijft de „Javabode”. En dit blad komt tot de lijnrecht tegenovergestelde conclusie van de „Locomotief”: „dat zij weigert te geloven — al moge er hier en daar wat te verbeteren vallen — dat alle geuite klachten gegrond en door de woordvoerders bewezen zouden zijn”.

Wie van de twee Indische bladen heeft nu gelijk? Ik zou aan mijn artikel een zeer gewoon, maar passend slot maken, wanneer ik schreef: De toekomst zal het leeren.

Wanneer echter de toekomst in zulke zaken leert, dan wordt men veelal met schade en schande wijs en dit is niet te wenschen.

Onder de lezers van het Koloniaal Weekblad moeten wel menschen zijn, die de toestanden in de Minahassa door eigen aanschouwing hebben leeren kennen. Zouden zij over dit verschijnsel hun licht niet willen doen schijnen? Er moet voor de Regeering veel aan gelegen zijn, om het juiste te weten. Zij zal zeker ook op Java wel de ondervinding hebben opgedaan, dat de Inlandsche hoofden meer neiging hebben tot Gouvernementeelvenheid, dan tot het krachtig opkomen voor de belangen der bevolking.

BIJLAGEN VAN HET JAARVERSLAG.

Bijlage XI. Afdeling Rotterdam.

Deze Afdeling werd eerst eenige maanden geleden opgericht en toch telt zij thans reeds 90 donateurs en leden. Het is te Rotterdam vooral, dat persoonlijke propaganda heeft bewezen wat er gedaan kan worden door een ijverig bestuur.

Reeds kort na haar bestaan werden twee belangrijke lezingen in de Afdeling gehouden en krachtig was haar optreden tot het geldelijk steunen der lijdende Javanen. Zelfstandig heeft zij een bedrag van f 3650.— aan het Bestuur der Afdeling Nederlandsch-Indië overgemaakt, en f 162.— aan het Hoofdbestuur.

- Bestuur.**
F. W. Everts, President.
Mej. J. van der Schuyt, Secretaresse (Kruisade 21).
J. de Jong.
A. P. W. van Meurs.
Jhr. Mr. J. L. H. C. van Weiler.

- Leden.**
Alphen. J. Gzn. H. C. van — Mosseltrap 5.
Alting Mees. Mr. I. W. — Griffier Arond. Rechtbank.
Barnstijn. M. — Hoogstraat 169a.
Baeld. Mej. E. — Kortenaerstraat 11.
Bekking. Mej. Jac. G. — Delfschestraat 79.
Blommenstein. Mr. A. C. — Mathenesselaan 221.
Bouwhuys. Mr. P. A. — Proveniersstraat 68.
Brugh. Dr. I. M. v. d. — Westervliet 22.
Brunsting. I. — Nieuwe Binnenweg.
Buren. Max. van — Wijnstraat.
Brummer. M. — Kortenaerstraat.
Bursken en Bosman. Leuvehaven 229.
Diest. G. A. van — Boompjes 16.
Dissel. G. van — Wolfhoek 6.
Drilleman. C. J. — Handelsagent, Lange Werand 93.

- Engelbrechts. W. A. — Geldersche kade 17.
Bender. Mej. L. — Hoofdonderwijsz. — N. Haven.
Everts. F. W. — Claes de Vrieselaan 110.
Everwijn. Mr. G. H. — Diergaardelaan 44.
Fock. Mr. D. — Westzeedijk 122.
Garcia. L. H. — Zaagmolenstraat 184.
Gelder. M. van — Hugo de Grootstraat 99.
Graeff. Jhr. G. de — Katendrecht.
Gribling. G. M. — Diergaardelaan 29.
Hakker. Ph. — Weste Wagenstraat 92.
Haverkorn van Rijswijk. W. — Mauritsweg.
Hischemöller. B. L. J. — Boompjes 32.
Hoffman. H. Oostplein 10.
Hoogerhuys. J. G. V. t. — Westerstraat 5a.
Huyack. T. C. — Noord Blaak 29.
Hudaj. Mej. A. — Leuvehaven 40.
Jacob. T. B. s. — Burgemeester.
Jong. J. de — Witte de Withstraat 61.
Jacobson. L. — Glashaven.
Kampen. Valk. J. W. van — v. Vollenhovenstraat.
Keulen. M. F. M. G. Honingerdijk.
Klercq. J. de — Rotterd. Lloyd.
Kloot. J. H. — Tollensstraat 86.
Knotenbelt Mr. H. J. — 's Gravendijkwal 254.
Koch. I. L. — Witte de Withstraat 68.
Koff. A. — Westerstraat 35.
Koff. v. Oosterwijk. Mej. M. — Couwenburg's eiland 8.
Knolten. O. S. — Coolsingel 18.
Kuijper. A. L. de — Wijnhaven 139.
Lange. J. W. A. de — Gelderschede 13.
Ledeboer. W. — Wijnstraat 110.
Lammers. Mr. P. H. — Nieuwe Haven 51.
Liebert J. L. A. — Keizerstraat 19.
Loos. K. — Proveniersingel 29.
Lulius van Goor. G. B. —
Lucas. J. — Hugo de Grootstraat 41.
Lucht. F. — Walenburgerweg 3.
Luyten. Hugo. — Kruisade 132.
Maury. John. M. — Boompjes 23.
Maurs. A. P. W. van — Witte de Withstraat.
Mussel. H. J. V. de — Agniesestraat 13a.
Niermeyer. J. T. — Aert van Nesstraat 150.
Obreen. G. H. — Witte Huis.
Pefit. J. A. — Glashaven 25.
Raballo. Albert — Leuvehaven 209.
Raete. Mr. Jos. van — Boompjes 31.
Robertson. Arn. A. — Oost-Schiekade 90.
Robertson. J. C. — N. Binnenweg 465.
Romein. J. J. — Westersingel.
Rutgers. geb. Hoitsema. Mevr. M. W. H. —
Rijn. D. J. van — Albrechts Kolk 77.
Sehadée. Mr. C. M. H. — Wijnhaven 11.
Schouten. F. H. — Glashaven.
Schuyt. A. H. van der — Witte Huis 7de étage.
Schuyt. G. H. van der — idem.
Schuyt. H. M. van der — idem.
Schuyt. Mej. J. van der — Kruisade 21.
Schuyt. Mej. L. van der — Avenue Concordia.
Seibert. Ph. J. — Avenue Concordia.
Stockum. Dr. J. W. van — Westersingel 39.
Spoor. W. —
Traa. Mr. W. A. van — Nieuwe Binnenweg 354.
Tallens. C. M. — Schiedamschesingel 13.
Veder. Hendrik — Wijnhaven 53.
Verburg. B. — Wijnstraat 79.
Verroen. G. M. J. — Leuvehaven 92.
Vissers. J. C. — Hoek Leuvehaven en Witte Leeuwensteeg.
Weiler. Jhr. Mr. J. L. H. C. van — Mathenesselaan 227.
Wiggers. D. — adres Rott. Kunstkring.
Wijk. C. T. J. van — Bolwerk 13.
Wijngaarden. Mr. P. J. van — Zuidblaak 24.
Wisselstein. Mej. B. P. van — Mathenesselaan.
Wisselstein. H. A. van — Adj. Dir. Gem. werken.
Zadelhoff J. A. van —

Bijlage XII. PARIJS.

Ook deze afdeling heeft, evenals Rotterdam, nog geen Jaarverslag ingezonden omdat ze met haar Huishoudelijk Reglement en hare definitieve constitutie nog niet gereed is gekomen.

Het voorloopig bestuur bestaat uit:

- Marquis de Fougères, President.
P. van Marle.
A. Snablië.
Mej. P. Brondgeest, Secretaresse, (Avenue Kleber 93.)

- Zij heeft tot donateurs:**
Prins Roland Bonaparte, Avenue d' Iena 10.
J. J. Bois, Rue Lafayette 14.
Abel Couvreur, Avenue de Messine 10.
Paul Decauville, Avenue Matignon 15.
Paul Hémet, bankier, Boulevard Hausmann.
Emile Cacheux. Quai St. Michel 25.

- en tot leden:**
Mevr. Victor Charbonnel, rue d' Assas 118.
Mej. M. van Epen, rue St. Honoré 205.
Marquis de Fougères.
D. Levat. Boulevard Malesherbes 174.
Mevr. Levat. idem.
P. van Marle, rue Faubourg Poissonnière 147.
Mevr. Mina Hoffman-Kruseman, Chaussée den Pont.
Boulogne bij Parijs.
P. Decharme, Quai St. Michel 95.
Ch. Noufflard, Galerie d' Orléans, Palais Royal.
P. Brondgeest, Avenue Kleber 93.
Madame Prégard, rue de la Chaussée d' Antin 44.
A. Snablië, Montmorency bij Parijs.
J. Freiwald, 43 rue de Courcelles.
Ed. Niermans, 80 rue Taibout.

Bijlage XIII. Correspondenten:

- Alkmaar . . . . . Mevrouw C. Kemper geb. Stutterheim, Varnebroek 9.
Almeloo . . . . . Mevrouw W. Jansen geb. Scholl Engberts, Adastraat.
Amersfoort . . . . . G. J. van Apeldoorn.
Apeldoorn . . . . . P. B. Bruijn v. Rozenburg, Emmapark 617.
Assen . . . . . Mej. A. Lambrechts.
Baarn . . . . . J. D. van Dorp.
Bussum . . . . . Mevr. C. Smelt Woodland geb. Schillemans, Villa Corlo.
Delft . . . . . Mevrouw de Wed. Hoogesteger—geb. Gortmans.
Deventer . . . . . G. Birnie, Brink.
Doetichem . . . . . Mr. J. W. Barkey.
Dordrecht . . . . . Dr. Kiewit de Jonge.
Enschede . . . . . Dr. A. Borgman.
Hengelo (Overijssel) Mevr. J. Cardinaal—geb. van Douwen.
's Hertogenbosch . . . . . C. V. H. Wiedemann.
Hilversum . . . . . Mevrouw K. Stelm—geb. Feenstra, Koninginneweg 7.
Hoogezand (Groningen) P. Boon, Kzn.
Kampen . . . . . W. E. Asbeek Brusse.
Kropveld (Groningen) K. Supheer.
Leeuwarden . . . . . C. Huygens, Oude Lombardstraat G. 7.
Maastricht . . . . . G. A. Valette te Wijk.

- Overveen (bij Haarlem). Ds. H. H. Zaalberg.
Roermond . . . . . Mej. A. Lauweriks, Munsterplein.
Tiel . . . . . D. C. J. van Batenburg.
Voorne en Pudden. Dr. J. C. C. W. van Nooten te Brielle.
Wageningen . . . . . Mevr. Berkhou—geb. Bimmerman.
Zutphen . . . . . F. J. V. Noordhoek Hegt. Zaadmarkt.
Zwolle . . . . . E. Gerst.

In het Buitenland:

- Brussel . . . . . Mr. B. J. Verhëe. Rue Jourdan 54.
IN OOST-INDIË.
Bandoeng . . . . . E. J. H. van Zuylen—Ingenieur.
Bodjonegoro . . . . . Ch. P. J. Blok. Ass.-Resident.
Djombang . . . . . J. E. Jasper Contr. B. B.
Ngawi . . . . . K. H. Mas Toemengong Oetjo. Regent.
Padang . . . . . R. A. H. van Bennekom, chef der Firma van Houten Stephan en Co.
Semarang . . . . . E. Marcella, Luit.-Kol. der Genie.
IN WEST-INDIË.
Suriname . . . . . Dr. H. D. Benjamins, te Paramaribo.

Correspondentie.

Het stuk over „Spoorwegen in Nederlandsch-Indië” van L. L. moet wegens plaatsgebrek, tot een volgend nummer liggen blijven.

Brief van S. M. uit Arnhem ontvangen. Wij zullen overwegen, wat wij hierin ten beste doen kunnen.

De schrijver van het stuk „Het Indische kind in Nederland”, vestigt onze aandacht er op, dat wij bij het laatste deel van zijn stuk voorkomende in no. 23, hadden moeten vermelden, dat dit een vervolg was op het voorkomende in no. 21 van 7 Augustus j.v.

Ook verzoekt hij om rectificatie eener mistelling in dat laatste gedeelte van zijn stuk. In de 5e alinea der 2e kolom staat op den 7den en 8sten regel: waar het opgeleid kan worden voor de H. B. S., dit moet zijn: waar het opgeleid kan worden voor de 3e klasse H. B. S.

Boekaankondiging.

Door den „Javaschen Boekhandel en Drukkerij” te Batavia zijn uitgegeven het 4e, 5e en 6e stukje „Van alles wat”, een leesboek voor de school en huis door Th. J. A. Hilgers met illustraties van J. van der Heijden. Die boekjes, met duidelijke letter gedrukt en met aardige plaatjes er in, zijn zeer geschikt voor het doel, waarmee ze geschreven werden.

Of wij ze ook voor de kinderen in Nederland geschikt achten?

Zoolang het doel van „Oost en West” nog niet is bereikt, om eene reeks goede leesboekjes voor de Nederlandsche jeugd het licht te doen zien, is dit door den heer Hilgers geschreven „Van alles wat” zeker aan te bevelen. De kinderen zullen er echter van tijd verhalen in aantreffen, die ze zonder hulp van personen, die Indië kennen, niet begrijpen kunnen.

Van de „Maatschappij tot Nut van 't Algemeen” ontvingen wij no. 1 van haar orgaan, dat volgens het besluit der laatste algemeene Vergadering wekelijks of om de veertien dagen zal worden uitgegeven. Wij hadden zoo gaarne in dit eerste nummer iets, al ware het ook nog zoo weinig, over Oost- of West-Indië aangetroffen.

Toch behooren die beide groote onderdelen van het Rijk ook tot Nederland en zijn de maatschappelijke vraagstukken daarginder zeker niet van minder gewicht, dan die in Europa.

Ook op de lijst van onderwerpen ter behandeling waarvan in het aanstaande winterseizoen sprekers van de departementen worden aangeboden, is Indië geheel vergeten.

Wij zullen op dit veronachtzamen van de kennis zijner koloniën door Nederland blijven wijzen, zoolang tot er beterschap komt.

Voornameste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

- De Ingenieur, 17e jaarg. (1902), No. 34.
Th. F. A. Delprat: Staatsspoorweg ter Sumatra's Westkust en Ombilin Kolenvelden (met afbeeldingen), (voordracht).
De Militaire Gids, 21e jaarg. (1902), afl. 4.
G. Graafland: De tactiek der Maréchaussée in Groot-Atjeh in 1896 II. — H. Dyerinch: Het 6e Bat. Inf. van April tot Sept. 1896 in Atjeh. II.
Vragen van den Dag, 17e jaarg. (1902), afl. 8.
T. J. Bezemer: Iets over en uit de Javaansche litteratuur. — Oud-Indië en zijn invloed op de beschaving van het Oosten. — Een blik op het leven der Maleiers in de Padangsche Bovenlanden.
Archief voor de Java-Suikerindustrie, 10e jaarg. (1902), afl. 14.
W. C. Dickhoff: De suikerproductie der verschillende residenties. — Enz.
De Indische Mercur, 25e jaarg. (1902), No. 34.
A. H. Berkhout: Caoutchouc. — P. van Dijk Jr.: Gold Dredging. — Rapport van prof. F. A. F. C. Went omtrent den toestand van land- en tuinbouw op de Nederlandsche Antillen. I. — De suikerproductie der residenties op Java. — Gebruik van brandspiritus. — Verslagen: Mijnbouw maatschappij Sentai. — Kinamaatschappij „Kertamanah”. — Guyana goud Placer maatschappij. — Dividenten. — Spoor- en Tramwegontvangsten. — Nieuwe maatschappijen. — Mijnbouwkundig onderzoek. — Kleine mededeelingen. — Enz.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	29 Aug. 12 Sept.	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,	5 Sept. 19 "	11.30 's av.
Genua, Nederland,	26 Aug. 9 "	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	2 Sept. 16 "	7.45 v.m.
Marseille, Fr. dienst,	6 " 20 "	7.45 v.m.
Brindisi, Eng. dienst,	29 Aug. 12 "	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	1 Sept. 15 "	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletore verzending van brieven, briefkaarten en aangetoekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 v.m.
Via Napels: Suppletore verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.
St. Nazaire, Fr., 8 Sept. 8 Oct. 7.45 v.m.
Amsterdam, Nederl., 31 Aug. 14 Sept. 11.20 's av.
Southampton, Eng., 2 Sept. 16 " 11.30 's av.

MAIL CURAÇAO.
Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek.
Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

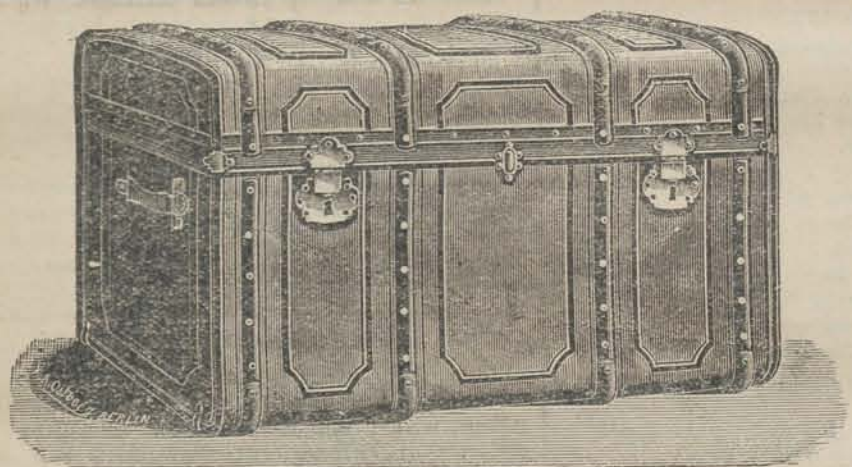
MAIL CONGO.
Lissabon den 8n en den 18n van elke maand 8.19 m.

F. H. BOTHE,
21, VEENESTRAAT - DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.
Nouveautés voor elk seizoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

SNOEREN'S
Superieur
SCHOEISEL

verkrijgbaar:
NOORDEINDE 150, 's-GRAVENHAGE.
Maat- en Reparatie-Inrichting.

HAAGSCHE KOFFERFABRIEK.

Passage 53-55-57, Den Haag.

INTERCOMM. TELEPHOON 589.

Noordblaak 93, Rotterdam.

GROOTSTE SORTERING, SOLIEDST en GOEDKOOPST adres voor
ECHTE RIETEN KOFFERS

met 5 jaar garantie. — 70 pCt. vrachtsparing. — Eigen fabriek. Deze Koffers zijn de lichtste. Onze wereldberoemde ECHTE RIETEN KOFFERS zijn sinds jaren aan het Hof in Nederland en bij duizenden families met tevredenheid in gebruik.

A. J. MESKER,

MEUBELFABRIKANT.

Hofspui 81, Telefoon No. 240, 's-Hage.

Inrichting voor complete meubileringen, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.

Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.

GORDIJNEN.

TAPIJTEN.

C. L. Arbeiter,

Spuistraat 63.

Den Haag.

HOFBONTWERKER.

Grootste sortering van uitsluitend 1^a Pelterijen.
Speciale Inrichting tot het bereiden en opmaken van tijgerhuiden enz.
Opzetten van Vogels en Zoogdieren.
Conserveeren van Pelterijen enz., tegen de mot.

Corsmit Brossois Co.

Wagenstraat 18

DEN HAAG.

Inrichting voor complete

Meubilering,

geschikt voor Indiëns Familie van af

Salon
Huiskamer
Slaapkamer
Logeerkamer
Dienstbodekamer
Keuken
Gangen

f 850.

Franco door geheel Nederland.

Prijscouranten, Teekeningen of Photo's gratis op aanvraag.

A. SCHARENBERG,

Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE
Ijskannen, Ijslepeltjes en Schepjes
Ijs- en Koelemmers.

Sambal-Schotels.

DEKSELS voor GLAZEN.

5 1/2, 6 1/2, 7 1/2 en 8 1/2 cM. middellijn.

VINGERKOMMETJES.

's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

ISERIEF & Co.

VEENESTRAAT 16/18,

den Haag.

Magazijn van Garen en Band.

DAMES HANDWERKEN.

Natuur Wollen Ondergoederen

VAN

Jansen en Tilanus.

FRIEZENVEEN.

Palm & van Amstel,
BATAVIA.

Beheer van boedels, bezittingen en ondernemingen.

Bankierszaken.

In- en Verkoop van Effecten.

Inkoop van coupons in Europa betaalbaar.

Beleeningen op effecten.

Hypotheeken.

Voorschotten op producten naar Europa.

Controleeren en bijhouden van administraties.

Zee-verzekering (passagiersgoederen, verblijf in noodhaven).

Verzekering van geldswaarden per post verzonden.

Incasso's.

Nederlandsch-Indische Effectenbank.

4 pCt Pandbrieven

groot f 500.—, f 250.—, f 100.— en f 50.—.

Deze pandbrieven zijn niet aan uittoting onderhevig; de coupons zijn per 1 Juli en 1 Januari betaalbaar te BATAVIA en te 's-GRAVENHAGE.

Koers van uitgifte 100 pCt.

Nederlandsch-Indische Deposito-Bank.

NEEMT GELDEN IN DÉPOSITO

voor 12 maanden à 4 pCt. per jaar

„ 6 „ „ 3 „ „ „

„ 3 „ „ 2 1/2 „ „ „

terwijl over onmiddellijk opeischbare geld en 2 pCt. per jaar vergoed wordt.

Het onderpand der deposito's bestaat in hoofdzaak uit de 4 pCt. Obligatiën waarin de Javasche Bank haar kapitaal en reservefonds mag beleggen.

Koloniale Zee & Brand-Ass'tie. Mij.

TWEEDE

Koloniale Zee & Brand-Ass'tie. Mij.

Brand-Ass'tie. Mij. „de Oosterling”.

Brand-Ass'tie. Mij. „Insulinde”.

TEEKENEN ALLEEN TEGEN BRANDGEVAAR.

Nemen alle risico's voor gemeenschappelijke rekening.

Kapitaal te zamen f 9.405.000.—

Reservefondsen „ 460.000.—

SLUITEN VERZEKERINGEN OP:

Gebouwen,
Goederen, Producten,
Meubilair

op zeer gunstige voorwaarden.

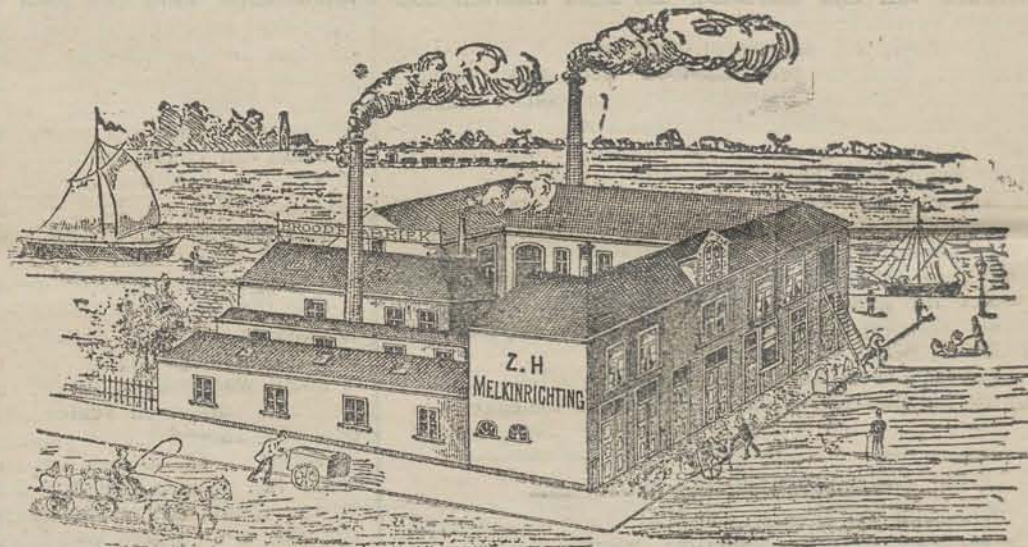
Palm & van Amstel,
BATAVIA.

Magazijnen „NEDERLAND”

AMSTERDAM, ROTTERDAM, UTRECHT, HAARLEM,
DEN HAAG, hoek SPUI en SPUISTRAAT.

Grootste Inrichtingen voor:
Heeren-, Jongeheeren- en Kinderkleding.

Speciale afdelingen voor Kleding naar Maat, Uitrustingen,
Uniformen en Livres.

De Zuid-Hollandsche Broodfabriek,

Waldorpstraat b/d Rijswijksche Weg,

heeft haren snellen bloei te danken aan het leveren van heerlijk brood uit de ZUIVERSTE GRONDSTOFFEN.

Bijzondere aanbeveling verdient ons allerwege beroemd

ZOET ROGGEBROOD.

In December wordt 15 pCt. uitgekeerd, welk dividend gewaarborgd is.

Goud, Zilver en Diamanten.
S. SPIJER,

7 Schoolstraat over de Vischbanken, Den Haag.

Atelier voor reparatiën en het zetten van Diamanten.

WALTHAM en INTERNATIONAAL WATSCH HORLOGES.

Th. N. Eijffinger,

Hofleverancier.

Hooge Westeinde 5. Telefoon Interc. 124. Den Haag.

Specialiteit in Behangselpapieren,

Lincrusta Walton en Goudleerpapier.

Salubra (muurschildering) { Hygiënisch afwaschbaar.
Tekko (zijde imitatie)

Vitrauphanie-Papier (imitatie glas in lood).

IN ROBES
Fransche Coupe. *Maison L. Carrière „Gratio”.*

Reform kleding naar keuze.

SPECIALITEIT IN INDISCHE KLEEDINGEN.

Attesten ter inzage. 120, Van Swietenstraat 120. Den Haag.

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN

opge maakt door 't Administratiekantoor der firma

FALKENBURG & Co.

's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,

wordt op aanvraag gratis toegezonden.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST” te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN ter beschikking van belangstellenden.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCH LLOYD”

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Merapi	6 Sept.	18 Sept.	23 Sept.	12 Oct.	14 Oct.
Gedé	20	2 Oct.	7 Oct.	27	29
Oengaran	4 Oct.	16	21	10 Nov.	12 Nov.
Sindoro *	18	30	4 Nov.	24	26
Salak	1 Nov.	13 Nov.	18	8 Dec.	10 Dec.
Lawoe	15	27	2 Dec.	22 Dec.	24
				1903.	1903.
Ardjoeno	29	11 Dec.	16	5 Jan.	7 Jan.
Goentoeer *	13 Dec.	25	30	19 Jan.	21 Jan.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: Ruys & Co., Rotterdam.

De Agenten: Eijkenslyters & Tromp, Anna Paulownastraat 1d, 's-Hage.

De 's-Gravenhaagse Book- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.